

Կ Ե Ր Ո Ն Ն Ե Ր

(1891 — 1911)

Վ ա ռ ա Ն Մ ա լ Է Ջ Ե Ա Ն

891.99

Մ-16

891.99
U-16

1/3

D 219-07

6 NOV 2014

Կ Ե Ր Ո Ն Ն Ե Ր

(1891 — 1911)

Վ Ա Յ Ա Ն Մ Ա Լ Բ Ջ Ե Ա Ն

41358

12 1 JUN 2013

46702267

36/9-2007

ԱՃՈՅԳ

որ ապրած են

Տառապանքի և հրշակաբերի՝

Խորհուրդներու օւրին ակ :

Կ Ե Ր Ո Ն Ն Ե Ր

Հոգիներան խորը միտիկ , ու տառապող ,
Կերանները , ըստիտիանքի տրբամանոյչ ցօղ ,
Կը մարկչիին . միևչլեռ սչքերն տրցանքով յի
Կը նամբուչրեն մանուան կրագն սր կ'սյլայլի :

Տաճարին մեջ՝ նիեցած տրժգոյն պատկերին մօտ ,
Կը իրնկարիէ կերան մը շոյն իր նիւանդոտ ,
Որ՝ նոր յոյսի օծմունքով մը սուրբ և տրխուչ՝
Հաւաստցոյին կ'աղբորցընէ նոգին մարտչ :

Գեղեցկաբիւնն՝ սյրսպէս քաղցր ու գեղեցիկ՝
Մեռնողներուն , սընարին վրայ կէս-քափանցիկ ,
Կը բաղիանայ աղօթքի մը պէս երկնախօս ,
Կերտններուն տառասանքին տակ մարտիրոս :

Վերջին տըրտում եւ թէ երկար յայտններուն
Յաջորդող ժամն է՝ անհուն վիշտով մը տողորուն .
Արնաշիրքէն վերջ դժբերակ հոգեդարձին ,
Մեռնական զոտընուն է՝ կեանքէն անդին :

Ու կերտնները դեպի հոգին որ խոյս կռտայ
Կը պըրպըրան յոյս-մըրմունչ մը փըրդակրեայ .
Կեանքի քերթաւան , իրենց ցոլքին մէջ խընկանտո ,
Մարգարիտներ կոշտ անբնակ պատասնքին մօտ :

Բայց աչքերը որ փակուեցան ս'ը յաշտեան ,
Անդրաշխարհի խորհուրդներուն սեւեռ միայն ,
Իրենց եայրածքն անայն կարծես կը յառնեն դեռ
Կերտններուն որ կը կարեն մոմ-արցունքներ :

Եւ մեր սիրտին մէջ մեռնելուն համբուրերու
Կը սըպըրդիւն շողերն անոնց միեւնէ սառտ .
Մինչ , առ տակաւ , անոնց հոգին մխտիկօրէն
Կը շիչանի մեռնելներուն վըրայ ըստէն . . . :

I.

ՀԻՆ ՀՆՉԵԱԿՆԵՐ

Մ Ե Ղ Ե Դ Ի

Աղանձր աչքեր , սիրեցե՛ք մեզ , սիրող աչքեր :
Լքճակին քով բուսերն իրենց շուքը ցուին ,
Թաքիչներու պես , կը քրտնն կապուտ ջուրին :
Աղանձր աչքեր , սիրեցեք մեզ , սիրող աչքեր :

Ո՛վ համբույրներ , երգեցե՛ք միշտ , երկինքն ի վեր :
Կապուտ ջուրը կը համբուրէ կողը ժպուին ,
Եւ սարսուռի շքող շիբեր շուտ կը փըշրին :
Ո՛վ համբույրներ , երգեցեք միշտ , երկինքն ի վեր :

Այգը դեռ կոյս կը փախչի մութ տարփանքներէն .

Այգը, դեռ կոյս, դեռ չի սիրած արեւն իրեն ,

Աղւո՛ր աչքեր , սիրեցե՛ք մեզ , սիրոյ աչքեր :

Ծաղիկներու բոյրերն յուշիկ կը մուրին .

Հեշտ երագէ մը կը դողայ շուրքը մերին .

Ո՛վ համբոյրներ , երգեցե՛ք միշտ , երկինքն ի վեր :

Մ Ա Ն Ի Տ Ա Կ Ը

Չընչին է ընծաս , գիտեմ որ չսպմեր .

Ծաղիկ մ'է , սիրուած , սպարուցիա մեջէն :

Բայց թէ որ նոյն իսկ չորնան իր թերթեր ,

Կըզգամ որ մատուրդ պիտի չի ջընջեն :

Սը մ'ա՛լ երբ ցընդին մեր սերն ևս ուխտեր ,

Ու բան չի մընայ այս կարճ անուրջէն ,

Պիտի ձեռքդ անցնի մանիշակըս դեռ ,

Եւ քու արցունքներդ ան պիտի թրթջեն :

Քանզի միշտ պահել պիտի ուզես դուն ,
Իբր անուշ օրուան յիշատակն արբուն .
Եւ առփրղ բացած՝ ուր մատուներ կան ,

Պիտի դիտես ան , անձայն , մըտախորն .
Շուրքքիղ տակ պիտի յիշես բոյրն անոր .
Եւ բտես յուզմամբ — կը սիրե՛ր իս ան . . . :

Հ 002 - 200
30/9

Հ Ե Ր Ջ Ի Ն Ի Ղ Ջ Ե Ր

Քիչ մը քաղցրութիւն , քիչ մը գորովանք ,
Սիրտիս համար որ շատ շատ կը բռնի :
Գողղոջուն ցոյքեր կ'օրրեն աչքերս ցանկ .
Երագուած կիներ կուշան հոն գաղտնի :

Ի՜նչ խարտափ է աս , և այժմ ո՛ր կ'էրբանք :
Ամեն օր քիչ քիչ հոգին կը մեռնի :
Ո՞ն , ինձի շող մը , արեւու շղանք ,
Քրչիկ մը ժըպիտ , և ցոյք մը լուսնի :

Տարակոյսի անդն բառուերեց հոգիս :
Հոգիս մեռեալի խուց մըն է աղետար :
Չիկան՞ նըւազ մ'որ քիչ մը տխովե իս . . . :

Յուշանքն աչքերուդ , ով կին , սիրաս նեղո՛ւր ,
Մըտիեմ նայուածքիդ զուրգուբանքին տակ :
Ե՛ր քիչ մ'անըրջանք , եւ քիչ մը սպիտակ :

ՍԵՐ ԹԵ... ԵՐԱՋ

Քեզի համար չունիմ տենչեր ոյր կ'այրին .
Չունիմ քեզի համար խրոտկք մեղաւոր :
Սէ՛ր քէ կրազ : Երա՛զ՝ քան սեր : Երկինքէն
Կուզայ յարգանքս ճաճանջի մը պէս աղօր :

Լըբուած սիրտիս մննութեան մեջ մեղմօրէն
Կ'արբըննայ ձայնո՛ր յիշուած կրգ մը մեղբաժոր ,
Եւ կը պատմէ , կըջանկուրիւնս օրրելէն ,
Ըզգածմունքներդ թաքուն պահուած մինչ այսօր :

Կարծես երկուքս ալ սիրած ենք մեկըզմեկ
Յանգևան, հինաց, և միևնույն բնագոյով :
« Խորհի՛լ նոյն բանն , ու չի յայտնել ան երբեք » :

Շատանց զխացայ սիրոյ սարսուռն և խրոտի ,
Քայց դուն ինձի սեր-երազը ճանչցուցիր :
Դուն ցոյց սըլիք երկնի ճանրան բուսածիր :

Շ Ի Ջ Մ Ո Ւ Ն Ջ

Թափչի մը մըրան հոգիդ կը պառկի .
Ու կ'երագի ճերմակ՝ հոգիդ ճեփ ճերմակ :
Որպէս թե ան , գոչտը անըրջանք կարապի ,
Մեռած սիրտիս պատանքն ըլլար անապակ :

Ինչպէս սիրտիդ վըրան բոյրեր ծաղիկի ,
Ջեռքիս վրայ կուրան աչքերդ կապուտակ :
Նայե ինչպէս յիշատակը կը բօշնի ,
Կը սարսուռայ , ու կը մեռնի հեքիտ տակ :

Օ՛ , կը խորնիմ որ դըժբախտներ են . ս՛րբան ,
Անունք որ սերն օր մը ապրած են գոնե :
Քանզի , յետոյ , սերը դըժբախտ մեզ կ՛ընեն :

Կ՛ոգևեալի տըխտը անուրջն իրիկուան :
Կը լլսեմ լուռ . դադանջին կոծն հոգեոյս խոր :
. . . Կարծես կոյս մը մեռած սիրտիս մեջ այսօր :

ԿԱՔԱՐԴԱՆՔ

Արարունին գետին գրբառ նարինջով չի
Գըլխին զամբիւղն , և մրրոմըրաաց վընուկի պէս .
« Նայե՛ մեջ մը աջքիս մութին մեջ տրուվալի ,
« Եւ սիրե իս . արքայութիւն րո՛ւջ տանիմ քեզ :

« Հոտուրտա՛ իս . արեցեալի ծաղիկն եմ ես .
« Մուշկին բոցք իմ խօջ բոցիս քով կը հալի :
« Եւ մարմինիս բոցնրն արքիս . երբոր շընջես ,
« Մանաքունիդ մեջնն ծըծե՛ սերբա վայրի :

« Թեև երես մեջ եկուք ճրգմեմ վիզրդ ճերմակ ,
« Ու սեւ վարսքիս երեմուտ հիւսարովն խակոյն՝
« Եկու՛ք ծածկեմ լալիան հոգոյց խոցերն համակ :

« Հոգիչի պես կ'ուզեմ ծամել տաղերդ արմզոյն ,
« Մինչեւ հիւանդ քրնարդ երգե սիրոյս ոճիր :
« Միրու ըսի՛նք... սերս քե ման խակ տայ՝ ծոցրս մեռիք » :

Յ Ո Ւ Շ Ա Պ Ա Կ

Հոգիս մեջ կուրան ձայներն անոնց որ
Երգեցին սուրբ մեղեդիներ բախմունակ .
Ու կը նեճեն սիրածարներ , վիրատոր՝
Խոստումներս համար զրբմուտ շարունակ :

Ճակտեա քրտա ձող մը երազ սիրածոր .
Փախցո՛ղ յոյսեր որ լրբեցին իս մինակ :
Եւ համբոյրներ որ կը խարեն ամեն օր,
Մանիշակներ շատ բուռնցու բնութեանակ :

Արծար սիրտ մը, շիր մը արիւնեղ վըրան .
 Անա՛ մատուերն որ սիրոյդ պէս չի հիւծիր :
 Օծուրի՛ւն մը հոգոյս արբուսած յախտեան :

Մեռեց մը գոր բաղել մուցան մրտացիր ,
 Կը սեղմնէ ան կուրծքիս վըրայ՝ կարճատե
 Սիրոյդ իրրե դազապն աննկռ ու բերե :

Մ Ի Վ Ա Ռ Ե Ր

հուցին յուրիւնը կը մութնայ կամաց .
 Եւ մեր կրցկըտար խօսքերը , ախա՛նս ,
 Մեռեցնարու ձայնն ունին հին , ու բաց :
 Մութին պէս խոկանք սերն . ըստուերանս :

Մի՛ վառեք կանրեղն , և մութին մեջ ըսց .
 Թող գիշերն իր սեւ հոգին բերե հոս :
 Խորհինք մանուսանդ . յոյսերը մարած .
 Փեղկերը գոց , և երկուքս ալ անխօս :

Գերեզմաններէն մինչև յախտան
Մութ է. մութ նոգոյն մէջ, աչքերէն նկրս,
Եւ երազներն ու խորհարդներն նամայն

Կը սիրեն խաւարն, ինչպէս որ իմ սէրս՝
Բանոր քու սիրտիդ . . . : Ձե, ցայտով յոյս.
Մութը մ'ապիններ. մութը իմ սիրտս է :

ԵՐԼՈՒԽ — ԳՈՐԾՈՑՆԵՐ

Երազներուս յաժանքին մէջ նխանդոս՝
Շատոնց է որ կը սիրեի քեզ, ո՛վ կին.
Եւ տանկուս քեզ՝ գողացի : Անձանոր
Տեսնիմ է՛ք որուն նաւապ չե գիրին :

Երբեք չե դուն բլլալիք յոչն այն գրբոս՝
Երբեմն աւլլաւձ սուրբ սէրերուս յագմանքին.
Այնպէս կարծես աջարներուդ մէջ տպոս
Աչքերն ամեն գոյ սիրեցի կը արձարին :

Շատ անգամներ գլուխ-գործոցի մը ստ.ջին՝
Հիացողներ սպշամ լարուած կը մընան:
Երևոյր մ'է գեղեցկութիւնդ այ .րուկին:

Բայց պատկեր մ'ես մուգեռնի, կամ արձան.
Հըրաշակերս՝ անոնց նման անտարրեր.
Ձի անոնց պէս, աւսո՛ղ, սիրել չես գետեր:

Փ Ա Ր Ո Ս Ը

Հեռ.ս'ն, նեռ.ուն, հորիզոնին վըրայ ցից,
Չար դիպուածին որպէս նըշանն հարցական,
Ժայռ.ի մը կոնքն՝ աշտարակը լուսարիծ
Կը նըսկէ միշտ, նէք նուսպին պանսպան:

Փորոյիկի պանսն, իրեն՝ յատպից՝
Կ'առջըսին վըրդով նայուածքները նայցական:
Կը կարկառ.ի փարսոյին լոյսն կարեկից՝
Թանձըր մութին մէջէն դէպի ծովը դաման:

Քու նաւակդ ալ, նրբեշտակի պէս քրնքուչ,
Իմ հոգոյս մէջ ուր ամպրոպներ կը պայրին՝
Կը նըշուցի, աղօթքն ինչպէս նեղանուչ:

Եւ ամեն ճեղ որ կեանքին նետ դեմ առ. դեմ
Կը պայքարիմ նոր յայգեթողն բնոյժբոսմին,
Յոյս մը կ'ոգի: պատկերդ ինձի ժրպատուեմ:

Խ Ա Ջ Ը

Ո՛վ մազի խորձ, որուն բոյրը ջէ անցած դեռ,
Գուն կը մընաս ինձի անկողձ իր սուրբ սերուն.
Եւ կը պահես մըռայլ խորնորդն արցունքին ջեռ.
Չոր մեկնումի պահուն բախեց ան դառնօրէն:

Ժապատենն որ իր վիզն նեշտիս կը փայփայեր՝
Անվերտար է պահած ծաղրը և գոյնն իրեն.
Եւ փընջիկն երբ կը համբուրեն այժմ իմ շուրթեր,
Կարծես իր սերն է որ հոգւոյս կ'անցնի նորէն:

Կոյս կեանքի մը որ շուտ անցաւ՝ նըշխա՛ր ճըղճիմ,
Սիրտիս վըրան կ'ապրի այդ խուրճն՝ իբրև սենպօլ
Մանեն անդին ապրող սիրոյ: Եւ որպէս բէ

Հին երազ մը իմ տատապանքս յաճախէր խօյ,
Իր նեւաւոր փոսին վըրայ դեռ անշիրիմ՝
Թեւերս բացած, խաչ մը կ'ըլլամ անհուն վիշտէ :

Մ Ե Ռ Ա ՝ Ծ Ը Լ Լ Ա Յ Ի Ն

Սիրող կիներ հոգիս կիւտով մը դիւբեցին
Եւ իրենց սերն իս երջանիկ երբեմն ըրաւ:
Անոնք ձեռքես ըրունած տարին իս ժրպտազին՝
Ատաղերբու քով սիրո՛յ երազ, և սիրոյ ցաւ :

Բայց վընուկներն իս կրօնեցին, մոռցան կարգաւ:
Սերն ալ՝ ըսին՝ շըրջան մ'ունի, ու խոյս տըւին:
Տատապանքը իս փըճացուց, և տակաւին . . . :
Բայց չատեցի, բայց չի մոռցայ անուք բրնաւ :

Աղւոր էին, մին քան միւսը երեւային:
Սիրող ինչպէս ուրանայ սերն որ ապրեցուց . . .
Ու խարեցի սիրանար սիրտս այսպէս վաղուց

Անոնց համար, չի հաւատարձ անոնց ոճրին,
Եւ պահելով սուգ մը, սիրոյ սուգը խորին:
Իբրեւ թէ վաղ անոնք մեռած իսկ ըլլային . . . :

Կ Ա Ս Կ Ա Ծ Ը

Ձե, մի՛ հաւատար, երե շուրբեր դոյանար,
Շուրբեր արբշխ. խօլ տենչանքեն համրոյրին,
Կրրկնեն քեզի սիրոյ խօսքերն հըրտվառ.
« Քեզ յախտեան պիտի սիրե՛մ սըրտագին : »

Շատ նեղ դեռ. ոտքդ պիտի իյնամ խեղազար,
Պիտի օրննեմ կամ անիծեմ քեզ, տիկին,
Եւ կամ թերեւս պիտի չամ իսկ հայցարար . . .
Բայց դուն նորէն մի հաւատար այդ վեպին :

Իմ քերթուածներս զոր ոգեցիր դուն ինձի՝
Պատռեալ, երբ նախըզգաս որ կեղծեցի.
Քանզի գուցէ չի սիրեցի քեզ այնպէս . . . :

Քանզի, գուցէ, ինչ որ խարեց իս և քեզ՝
Հին սերերուս յիշատակն է, և կամ քե
Նոր սիրոյ մը երացն է ան . . . ո՛վ գիտո՛ւ :

Դ Ե Ռ Զ Ի Ս Ի Ր Ա Մ

Կեանքին արխեղծ և զրուեմիկ պատկերներէն՝
Կը պահէ դեմքն անրիժ ծայրին տակ շրջարշի:
Իր մութ աչքին կապույտ նայուածքը կը մաշի:
Ու երկինքին և ծովուն պէս անձունօրէն՝

Կը ըլլի կոյսն անուրջ մը որ արժգունօրէն
Կ'երագէ. և քրնքուշ գլուխն երբ կը շարժի
Կարծես խակ մ'է որ կ'օրօրուի գաղջ երերէն:
Իր սարսուռը նըմայքն ունի սիրոյ յուշի :

Յասմիններուն նաված պատկեր մըն է աչուր,
Գեղեցկութիւն մը պատկերի, խռակաւան,
Ինչպէս սերը երազեցինք զեռ. չապրած ան :

Հազիւ երազ մը կը շոյէ ճակատն անոր,
Հազիւ սիրտը կ'օծուի կապոյտ տենչանքներէ:
Ու կը սպասէ մեկու մը գոր . . . պիտի սիրէ :

Թ ՈՒՆԱԻՈՐ ՍԵՐ

Նեղոսի տխունքն, արմատենուցն տակ,
Ֆեյլան աղջիկ մը ճանչցայ թլխաջուրի-
Վայրի նըրապոյրն իր ականավարակ
Իս գերեց իսկոյն. ու մըրմընջեցի՝

- « Արիւնիդ բոյրեն արբեցայ նիմակ,
- « Ու սերդ կը շընչեմ գերդ բոցն արեւի-
- « Քու բայն նայուածքիդ գիշերն այլանդակ
- « Իմ ծոյց նագոյս մեջ կը տեղաւորուի :

« Կը խորհիմ գայիք խաւարներուն որ
« Սիրտիս սահարան պիտի կոխկրուտեն:
« Կ'ուզե՞ս ուխտիսն ըլլայ դուն անոր . . . : »

« Գընա՛, խեղճ տըղայ, վընուկը ըսա:
« Բոլոր սիրողներն իս՛ մեռան կարգա:
« Թե որ իս սիրես, կը մեռնիս արդէն : »

Մ Տ Ա Մ Փ Ո Փ Ո Ւ Մ

Աչքերըս զոց կ'երագեմ, ու կը սիրեմ քեզ:
Մոլեռանդին պէս վերացած՝ որ, սըրբազան
Պատկերին քով, աչքերը զոց և տենդակեզ,
Ցընորքն ունի իր հաւատքին գերբնական :

Ու չեմ գօրեր նայիլ քեզի՝ այնքան բարձր ես,
Արեւէն՝ վառ. աչքերն ինչպէս կը շլլանան:
Որպէս քե, ո՛ն, յանցաւոր մը ըլլայի ես,
Եւ վախնայի նայուածքներուդ շանքէն ցամման :

Այնքան սուրբ եւ դուն միտքիս մեջ, այնքան աղօր
Սիրտիս համար, որ իմ ակնարկս եւ անկասկած
Բիրտ արատ մը կոյս շքնորճքիդ վրաս ինկած :

Ու, մըտամփոփ եւ հիասպառ, կը խորհիմ որ
Դուն եւ սէրը, եւ հոգին եւ դուն զեղեցիկն,
Դուն կեանքն ամբողջ, սիրոյ աստուած՝ քան սիրուհին :

Ծ Ա Ղ Կ Ա Մ Ա Ն Ը

Աղջնակ մը հագիւ տասնրմեկ տարու,
Քրնքուշ ու գոյտրիկ պատկերի նրան,
Լացով ձաձանջում իր աչքերն նրու
Յառւած էր կտորած ծաղկամանին վրան :

Քովե քով բերած մասերն իրարու,
Ձեռքին մեջ զեղօնն ունէր սիրական,
Եւ սրբակե, անշարժ, առանց դադրելու
Կը կաբէր արցունքն աչքերէն մանկան :

Իմ սիրտս ալ սիրոյ էր նուրբ ծաղկաման,
Եւ անգուր ձեռքեր կոտորեսցին ան:
Քեզի պէս լացի, միամիտ տըղայ:

Բայց վաղն, երբ մեծնաս դուն կին հազիւ հազ,
Ու կոտրես այդպէս սիրտերն անխընայ,
Ծաղկամանիդ լացն իսկ պիտի չի լաս:

ՈՒՐԻՇ ՍԵՐԵՐ

Յափրացումի բոշնած ծաղիկն նոգոյս վըրան,
Հին յուշերու աւերակին մէջ մըտախորճ
Եւ խոնջ աչքերս անցեալին մէջ բախառ.ական,
Կ'երբայի ես, աննըպատակ, ու սըզաւոր:

Եւ դուն, ինչպէս երազն աչոր ու գերբնական,
Քեմբա ելար. ըզգացի ուժի, և ամեն օր
Փախայ քննէ, փախայ ձայնեղ մնոյրածորան:
Սիրոյ զո՞՞մ էր սիրտս, և վերքեր ունէր ան նոր:

Կը խորհնի բե՛ աշխարհիկ սերերն ապեւ
Վեալի նխեր կըրնան ըլլալ ինծի միայն,
Թե՛ խոեալ սերը ցընորք մ'ե լոկ քերես :

Բայց նըրապոյրդ կը մաքառեք վարանքիս դեմ :
Ու չեմ գիտեր դուն ինչ ըրիր ինծի սակայն
Որ, սոքոյ ինկած, սիրտորս անա՛ կը խընկարկեմ :

Հ Ա Ն Դ Ի Պ Ո Ւ Մ

Կը սիրեինք, ինչպէս քըսան տարեկան
Սիրահարներ կը սիրեն միշտ, խենդի պէս :
Եւ որ մըն ալ գտտուեցանք մենք : Իր ճամբան
Փընաց աղւորս, ես ալ խմինս անձկակեզ :

Ուզիներուն անկիւնը, որ ալ չի կան
Վարդ-կամարներն և անոնց տակ պար-հանդես,
Տարիներ վերջ, հանդիպեցանք, ես ու ան :
Խինդն ու խանդը ա՛լ գացած էր երկուքես :

- Ձե՞ս սիրեր խ քըչիկ մը դեռ, հարցուցի :
- Տարիները վանեցին սերը սիրտէն :
- Բայց լիշատա՞կն՞ք, աւելցուցի դառնօրէն :

Յուրա քըրքիչ մը պատասխանեց լոկ ինձի:
Ու նայեցանք մեկըզմեկու, անտարբեր,
Որպէս թէ սերն օրրած չըլլար մեր սիրտեր :

Ա Ջ Բ Ե Ը

Հոգույս խորն, աչքեր, նայեցէք մեկ պահ :
Ա՛չքեր երագի, սրբութեան աչքեր :
Հեշտ բոյնի սրբուակ. կիւսերու պատկեր :
Աչքեր որ ինձի կեանք տըլիք, և մահ :

Քիչ քիչ շիջանոյ միտտիկութեան ջահ.
Երջանկութեան ցոյք որ վաղ է մաշեր.
Աչքեր որ կուլար ցերեկ թէ գիշեր,
Սիրոյ արցունքի վրտակ ներքնասահ :

Բաց պատահաններ, ուրիշ կը նայի
Հրմայքն՝ անդունդի մը խորն ամայի :
Կոյսի և հարսի աչքեր՝ սիրազեղ :

Անդին. շատ հեռուն նայող երկնագոյն
Եւ դըրախտի գոյն աչքեր, ջինջ. անմեղ :
Աչքեր՝, աստղեցեք գիշերն իմ հոգւոյն :

Ս Ի Ր Տ Ը

- « Փըրցո՛ւր, ըսի, հանե՛ ինչպէս փուշը վարդէն,
« Հանե՛ սիրտըս, տառապանքի այս առարկան.
« Խօշ երագող, և ըզգպէն հիւծուած արդէն,
« Փըրցուր սա սիրտն ուր չի գոցուող խոր վերքեր կան: »

Ըսի, լալով, տենդոտօրէն: Եւ կինն անդէն,
Վերջինն անոնց զոր սիրեցի, իր մոզական
Մատուրներովն կորզեց փըրցուց կուրծքիս մէջէն
Սիրտս արիւնջուայ՝ հին սերերուս սուրբ գերեզման :

Ձի տանջեցին ալ իս ցաւերն երբեմնի խոր.
Թըռ.աւ երագն. ու սերն անցաւ: Հոգիս աստղի
Մը պէս շողաց: Ձեի ըզգար . . .: Բայց զըղջացի:

« Օ, չե, տուր սիրտս՝ ըսի հիւանդ ու սրգաւոր,
« Խեղճ սիրտս և իր տառապանքներ սուրբ և վըսեմ:
« Կեանքն ի՞նչ է որ առանց յոյգի . . .: Սիրտըս կ'ուզեմ:»

—————

Ջ L U Խ S

Հիւանդագին, խորհրդաւոր ու վայրի
Սեր մը այլեւս, յետամընաց և խորրին.
Սեր մը տանջող, գերազըրգիւ, երկդիմի,
Եւ փոխնիփոխ հեշտամոյ և թե ցըրտին:

Ձիդի սեր մը քան երագի, համբոյրի.
Երբեմն աս է խենդ ցանկութիւնն իմ սիրտին:
Համակ խոյանք, համակ տենչանք մ'որ կ'այրի,
Անեծքեն վերջ պաղտատելով վերըստին:

Անվերջ պայքար հողիներուն ախտաուր,
Անկարելի յոյգքերուն տենչն ըզզըլխիչ.
Հեղեղ մը լաց, և լրուրիւնն ինքնախորն :

Կին մը, յոգնած երազելէն, վըհուկի
Պես ջըլախտիկ, իմ ըրունաուրս, իմ դանիձ,
Որուն սերը բո՛ղ գերեզման իս տանի . . . :

Ի Ն Ձ Ո Ր Կ'Ա Ն Յ Ն Ի

Քրիզանթեմները բոչորն ալ չորցան՝
Դեղին, վարդագոյն, կանանչ քե ճերմակ,
Ետքի մընացողներ, զարդարանք ձըմբան,
Թօշնեցան կանուխ աստիկ բուքին տակ:

Հիմա որ մարդիկ ալ ասոնք մոռցան,
Դեպի գարունը կը բացուին հիմակ
Մանիշակները աղւոր ցիրուցան,
Չեռ.քե ձեռ.ք խըլուած, հեշտուրիւն համակ:

Կը վախնամ ատոնց դըպցընեղ մասերս .
Խոնը քե վաղն ալ անոնք կը բոռմին ,
Թե՛ պիտի սիրենք բոյրն յետոյ վարդին,

Կը քերէ խորունկ ցաւ մը սիրտես ներս,
Ցաւը սերերուն նոյնպէս վաղանցիկ,
Զոր կը մոռցընեն աչքեր գեղեցիկ :

Լ Ր Ո Ւ Թ Ի Ն Ն

Լըռութի՛ւն : Դադրի՛ն ձայները մի պահ,
Եւ բող տիրէ շուքս գառարկ լըռութիւն :
Ոջ իսկ տերեւին վըրայ հեզասան
Թող գեպիւռն օրուի . ո՛չ մեկ մըրմընջիւն :

Կը ծաղրեն իմ սուգս աղմուկներն անձան,
Նոյն իսկ մեղեղի մը կամ հըռընդիւն :
Թող բոջին ձայներն, և ամեն բան ման
Թըլի ցիղերուս . մանուան լըռութիւն :

Կ'ուզեմ ես խոկալ և մեռնիլ ճիմակ
Ներկեանքի սարսուռն, ջերագուստ անուրջ.
Վ.իշտերըս ըմբռնեսէ կ'ուզեմ միս մինակ:

Իմ մէջս ամկոտիւսած, ինչպէս կ'ընեն յուրջ
Աղօթողները տաճարի մ'անկիւն,
Թողէք տառապիմ դեպի լռութիւն . . . :

Բ Ա Ս Թ Ե Լ

Բարեկ մը, բուռնած ծագիկ երբեմնի.
Միտիկ ուրուանկար, իրիկուան պատկեր'
Ուր գանգակատունն, հեռուն, կը կանգնի,
Եւ զիս կը դառնան դաշտէն մըշակներ :

Ժամանակէն աչտ կապած գորշ որմի
Մը վրան առկախ՝ բարեկն, ինքնուեր,
Հին գոյներուն տեղ՝ հետքեր լոկ ունի.
Յիշատակ գրերէ, և հազիւ ըստուեր :

Սիրուած դեմքերն ալ հոգւոյն մեջ այնպէս
Կը բօշնին սակաւ. ժամանակն անզուր
Կ'աւրե երջանիկ գիծերն անոնց շուտ:

Կը հիւժին յուշքերն արդէն վաղամամ :
Ու մեռեալներն որ բացուցած են մեզ՝
Կը մեռնին սիրտին մեջ երկրորդ անգամ :

II.

Հ Ո Գ Ի Ի Ժ Ե Ս Թ Ե Ր

ԿԵԱՆՔԻ ՃԱՄԲԱՆ

Դեպի դաշտերն, և դեպի գառջ պուրակներուն
Եզերքն, ամենքս ալ նայելեն դեպի երկինք,
Եւ ձեռք ձեռքի, գացինք. ու հոն մինջ խրվում
Պար բրունցինք մարդերուն մեջ: Եւ խնդացինք:

Կրոջի մը կար երացներուն մեջ ժլգտուն.
Ծովն աղամանդ էր, և մետաքս էր հոն երկինք:
Անուշ ձայն մը մեզ հոն տարաւ: Կոյս սիրտերուն
Ծաղիկը լսկ կը վըրբէր հոն . . . : Եւ սիրեցինք:

Կամուրջներեն անդին, և մութ ճամբաներեն,
Կը պատանքեր բիրա պատարանքին ձեռքը ցուցանք՝
Միրա մը: Յուրա և սլխուր էր այն օրն: ...Ու լացինք:

Գերեզմանի մը քով, տեսանք մըռայլօրէն
Ծերունի մը. զանկի մը վրայ նըստած էր ինք:
Հոգեվարքի գիշեր մըն էր: Ու խորնցանք . . . :

Ա Ն Յ Ա Ռ Ա Տ Ը

« Կ'ըսեն որ կաս ու մերեն վեր, տարրերեն վեր,
Հոգիներուն, զաշտիւարին վըրայ տիրող,
Եւ կ'ըսեն որ դուն բարի ես և արդար, Տէր,
Թէ՛ կը փայլի ճակատներուն վըրայ քա շող:

Վ'ըսեմ անունդ փոխանցած են մեզի դարեր
Եւ պաշտողներդ քու մեծութեանդ խորհրդասօղ
Կը հաւատան. անոնց հոգոյն մէջ կ'ապրէս դեռ:
Քու սերդ, կ'ըսեն, ճառագայթում մ'է երկնացող:

Ով Տէր, նայուածքս անմունին մէջ կը խորսուզի,
Ու քեզ հանուր կը փրկարուեմ. կ'ուզեմ հաւատ
Թէ տարրերէն վեր կա՞ս դուն, և ո՞մերէն ալ:

Կ'ուզեմ հաւատլ քե դուն Կեանքն ես, Սէրը և Գութ...:
Ըրէ՛, Աստուած, որ տառապող հոգւոյս մէջ մութ՝
Քու լոյսդ իջնայ: Ո՛վ Տէր, կ'ուզեմ հաւատլ Քեզի: »

Ա Ն Ե Ց Զ Ը

Այս բըշուսաները ինչ պիտի ըլլան,
Աստուած: Աշխարհը անոնց ցաւերով
Լեցուեր է, ցաւերն անոնց յաւերժական:
Այդ զըրկեացներուն, Տէր, քի՛չ մը գորով:

Մականը արիւր բըռնաւորին. ան
Կը ճընշէ արկարն՝ անխիղճ, անխըռով:
Դըժբախտութիւնը այս անտիրական
Զոհերուն մինչ ե՛րբ օրրենք յոյսերով:

Ով մեծ, ով բարի, ո՛վ արդար Աստուած . . .
Դեպի բըշուառներն, և դեպի ամեն
Մարտիրոսները՝ այս կեանքեն խաջուած,

Գորի աջուրներ դարձուր զան մ'այլես:
Որովհետև վաղն այս խեղճերն, բերես,
Քու աստուածութիւնդ պիտի անիծեն . . . :

Ն Ե Ր Ո Ւ Մ

Յանգեաս, և որքան՝ տկամայ, լոյսին
Երբ օր մը եկայ — ի՛նչու չեմ գիտեր —,
Առաջին բառք զոր սորվեցուցին
— Կը հաւտար յեզի մայրս — դուն եղար, Տէր :

Եւ դուն, բարութիւն և սէր երկնային,
Լքեցիր դուն իս, ինչպէս և շատեր,
Ինչպէս ամենքն ալ. ու գիտցայ թէ սին
Է կեանքը, և սուս: Ով հայր, ով դուն, Տէր :

Տես սիրտիս վերքերն ի՛նչպես կը կոտտան.
Ճակատս է մըրնամ գիշերներուն պես.
Ու կը տատապիմ ցուն յաւերժական:

Գուն, բարի Աստուած, յոյսերս ու երազ
Միշտ խորասկեցիք. դուն ցաւս կը տեսնաս
Ու ջես մեղքընար . . . բայց կը ներեմ ես:

ԿԸ ՏԱՆՋՈՒԻՆ

Երնագդօրէն, տարտաօրէն, կը տանջուին
Իրերն ամեն որ մեր կեանքովն են սողորուն,
Եւ ձևերը, բոյր ծիրերն, ու՛ տակաւին՝
Խորհուրդները որ կը փախչին մենե հեռուն:

Գոյնին մաշուող երանգներուն, ու անբեւին
Քօշնումին մեջ տանջանք մը կայ. իսկ տարբերուն
Երգերն յուզումս՝ ուր հատաչներ կը տանջուին՝
Աղօթքներ են լացով կոծով չոկ սոջորուն:

Գերեզմաններ ուր մեռելներ երկինքն ի վեր
Կառչելիք մը կը փրնարուն . և լայն ծովեր
Ուր նաերը կը տանջուին , ըստրուկ՝ հովին :

Իսկ հոգիներն առենին շատ . որովհետև
Անոնք գաղտնի , անոնք լուռ մունջ , և յարատև ,
Կը տանջուին , կը տանջուին , կը տանջուին . . . :

Հ Ս Կ Ո Ղ Կ Ա Ն Յ Ե Ղ Ը

Կը պըպըլայ լամբարն հրակոչ գիշերուան ,
Եւ կ'արինն : լրուորիւնը սենեակին .
Պատկերները կ'ոգևարին պատին վրան .
Եւ ժանեակներ կուլան անուրջ առեն դին :

Գեղտն-կանթեղն առեն գիշեր զըրուբան
Քոյրի մը պես կը հրակե հոն քաղցրագին ,
Եւ կը հայի աչքերուն որ կը մընան
Անբուն՝ գամուած բառուերաշարժ ձեղունին :

Կը հատաչէ ձանձրոյքն անճան իմ սիրտին .
Մինչ անկողնիս շուրջ կը հեռայ ցոյքն յետին .
Գեո. այգ ջեղամ պատրոյցն երբոր կը հիւծի :

Եւ կարեկից շողով մ'անուշ զրգուանքի ,
Կանրեղն՝ յուշիկ՝ արխուր բալուկն իմ արքնութեան
Կ'օձէ , որպէս թէ մօրս հոգին ըլլար ան. . . :

Զ Ե Ռ Է Ե Ր

Ձեռքեր , շոյեցէք ճակատս որ կ'այրի :
Մեղրամոմի պէս ձեռքեր՝ որ շատ շատ
Արցունք կը սրբրէք : Սուրբերու բարի
Ձեռքեր , փրկողական մատներ օրհնակար :

Ո՛վ քրքրանամ ձեռքեր թոքախտաւորի՝
Անկողնէն կախուամ , ա՛լ խոնջ ու վրճատ :
Սոյօքի պանուն ժեարով մը վայրի
Կարկառուն ձեռքեր , հայցող անընդհատ :

Սիրտին վերայ ձեռքեր , երա՛զ ուրուագիծ :
Սիրտնույ ձեռքեր , ծաղիկներ գրկեամ
Գեռ. սիրոյ բախում արցունքներով բաց :

Համբուրում ձեռքեր , գիրգ ու մեղսակից ,
Որ խաչ կր հանէք : Քայքայո՛ւմ լըռին :
Ձեռքեր րըռնեցէք ձեռքերս որ կ'այրին :

Ս Փ Ն Ք Ս

Մանուան դաշար , Եւրգերուն սարն , անգութքեն
Կապոյտ երկնի նեղնութեան տակ , Սիինքսին չոր
Աջքերն՝ յորդում պարագներն եւ ըտտուերեն՝
Գեպի նեռուն կը սեւեռուն , խորհրդաւոր :

Յախտանի լրտարեամբը կախարդօրեն
Կը պատանքի անցնույ դարերն . ու նեռաւոր
Հրմայքներուն կը ժըպտի դեռ. բերանն իրեն :
Ձի հասկըցում խորհուրդն է ան անդընդախոր :

Առասպել մը . արեւին սակ՝ բայց լոյսէ գուրկ :
Հարցումն է՝ միշտ անպատասխան . կուտ.քն երազին ,
Անսահման խօսին՝ համբուրելով վազքն աւազին :

Կինն է . գաղտնի՛ք : Միշտ զոց գիրքը միշտ առեղծուած :
Սեփականքն են Արիւնքսն ու Կին — սիրոյ կուտ.ք :
Բնեւո.ազիր՝ երկուքն ալ ղեռ . չի հասկըցուած :

Պ Ի Ղ Շ Ե Ի Ս Ո Ւ Ր Բ Ս Է Ր

Հերանա սիրոյ անտանձ կիրքերուն
Հին դարերն եղան խորոխտ պատուանդան .
Եւ մերկութիւնը աղչոր եւ փառքուն
Պաշտեցին երբեմն անտուծոյ նրման :

Մարմարին արեւին ձեւն Աստղիկներուն .
Եւ վաղրի տարիւնն զից ցազներ կան :
Խորնարլ չեր խուսան . այլ մեար մը բեղուն .
Մարմինն արուեստն էր . նա առքը բնութեան :

Մերն արդ երազ մ'է, սարսուռ լրուեցեացն,
Եւ մարմինն ունի նիւնա քողեր նուրբ :
Կը փընտուենք նոզին կ'երազենք միայն

Մերը՝ աչապէս զեղեցիկ եւ սուրբ :
Տառապանք մըն է այդ սերն անձկագին .
Բայց առանց ատոր չապրիր մեր նոզին :

Մ Ե Ր Կ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Փ Ա Ռ Բ Ը

Լոգարանին մեջ երջանիկ, և երջանիկ
Հագար անգամ՝ գաղջ ջուրին մեջ բուրումնագեղ,
Կին մը աղօթք, ձիւնապիտակ, տարփատենչիկ .
Կը նիւնայ իր մերկութեան վրայ շրթեղ :

Գեղեցկութեանն իր մարմինին շուշան և վարդ՝
Միսի ցոյտուն պերճութեամբը ակնավարտիչ .
Յորդումովը իր կոթութեանց զիրգ ու նրպարա,
Կ'աստուածանայ ձոխ տաշտին մեջ նշտախորնծիլ :

Կը նախանձիմ լողարանին երանելի :
Եւ , ոտքն ինկած , կը նարջընեմ խեղակորոյս .
— Այդ ներանոս մերկութիւնը , բռե՛ ինձի ,

Ե՞րբ պիտի գաս սարսրուատենչ ըստուերներուն
Մեջ իմ սիրտիս սրբագործել , որպէսզի դուն ,
Եւ միայն դուն ըլլաս մարմինն իմ սերերուս :

ԱՐՇԻՊԵՂԱԳՈՍ

Երկինքին անձալ կապոյտին տակէն ,
Կը սասի նաւը՝ կապուտակ ծովուն
Կոճակներն ի վար , գոր կը համբուրեն
Հարսուէն փախչող հովեր կրագուն :

Ու կըղզիները . խորուած եզերքէն .
Ովասիս ջուրէ անապատներուն ,
Կապոյտին ծոցը արտա կը ձրգեն՝
Կոյսի մը առջի մեղքին սկս խոնուն :

Բայց կոչեր չե՞ն այդ կրդգիներն արդէն .
Որ կ'ընկողմանին արեւէն արբշխո .
Սիրոյ երազներ՝ մաշուած կապոյտէն:

Ծովերու եղե՛մն՝ որուն անձկայիք
Կը խորնի նաւազն երկնի մըտերիմ
... Կրդգիներն՝ խճերս , ծովն աչ սիրուն է իմ :

Ս Ե Պ Տ Ե Մ Բ Ե Ր

Սմիաներու էն տրխտրը և մահանոտ :
Սիրտին նամար զոր բիրտ ցաւեր կը նախատեն ,
Սուզի ամիս՝ պատրանքներով չի անձանօր :
... Սևաթաններին ծընայ որպէս վիշտ մը արդէն :

Սևաչին պաղ կուզան նովերն իմ սիրտիս մօտ
Փրփրապալտ գուժկանի պէս կըմկըմաչէն :
Ու տերեւներն որ կը բափին , մեղամաղձոտ
Սչնան ծոցը կարծես մեռած նօզիներ էն :

Այդ չարարատ ամսուն էր որ մայրըս մեռաւ .
Սեպտեմբերին էր քաղեցի և վերջին սերս . . . :
Խաչին ամիսն իմ սիրտիս խաչն եղաւ այսպէս :

Ծիծեռնակներն ա՛յլ կը գաղչեն դեպի հարաւ :
Եղանակն է մեկնումներուն անմեկնեցի :
Ա՛խ , սիրտիս մեջ հին կասկած մը կը սրագրողի . . . :

Ի Ր Ի Կ Ո Ւ Ա Ն Չ Ե Մ

Հիւանդները , շոճներու կարեկից
Թեւերուն տակ օդակարկաւ որ կ'օրհնեն ,
Երկայն ժամեր իրենց հոգին քախմալից
Կ'օրրեն յոյսով մ'որ կը պատրե հեզեօրեն :

Վերջապար հակասներուն դեռ անբիծ '
Հոգիներուն զիշերին մօտ դողալեն ,
Անբուժելի ախտին կասկածն ու կրակիծ '
Հատնումի ժամն ոգեվարած ' կը յամեն :

Բայց կը բռնուի վարպէն ա'լ սիրտին մօտ անարտի :
Լըմբնցիւր է . . . ու կը դիտեմ սեւագլետա
Այդ աղջիկը , ծառին տակ , լուռ , նըրբամեար :

Հալած մատերն ան կը գրենև անըստիով .
Շիր մը կ'իյնայ ձեռագործին վըրայ . և
Կը լըսեմ հնձն—Ի'նչ կարճ է կեանքն , և ի'նչ սեւ . . . :

Գ Ե Տ Ը

Պեանգըր գացի . հոն ջուրն էր սըղտոր :
Պեար կը սամեր կ'երբար ոտքիս տակ :
Հոգիս ալ անանկ սըղտոր էր այն օր .
Կը ձըմէր հոգիս վիշտ մը այլանդակ :

Աչքես արցունքի շիբեր ինկան վար ,
Կոճակներուն ծոցն ինկան հեզասամ :
Բայց հոն ամեն բան կ'անցնի մըշտավար ,
Ինչ որ կ'իյնայ հոն՝ կ'երբայ դեպի մամ :

Կեանքին մեջ իղձերն և յոյսերն ամեն
Միեւնոյն բախտը ունին . նոսանքեն
Կեանքին կը քրշուին փառքերն ու սաղանդ ,

Անուշ երազներ , յուզքեր տրգաւանդ ,
Եւ շփոյ սարսուռն : Եւ կը խորճիմ որ
Սիրտը գեա մըն է , կեանքը՝ վազքն անոր :

Ա Ղ Ջ Կ Ա Ն Մ Ը Ս Ի Ր Տ Ը

Թըռչուններուն դանդաղ բրուխջին բազիտակ
Երկինքին մեջ կը ձիւնէ . ու գեպի վեր
Կ'եկէ բոլոր ծառիկներուն , տարփանակ ,
Որպէս թէ ան սիրոյ ծոցէն խրնկըւէր :

Ամբողջ գիշերն , անբուն , լուսնի լոյսին տակ ,
Զրկեց շոյկ բաշեայ սիւրբ իր վարսեր .
Եւ երկնախոյզ աչքերուն մեջ կապուտակ՝
Անուրջ մ'աղտը մանեկամ էր կոյս լոյսեր :

Կը սիրեմ քեզ՝ ձայն մ'ըսած Լը ականջէն :
Կը սիրե՛մ քեզ . . . : Բն կը դողար , այս բառին
Յիշելով դեռ . քաղցրութիւնը երկնային :

Ով կոյս սիրտին զարբումն յանկարծ դեպի սեր ,
Տրտին առաջին զոր տենչանքներ կը ճընշեն :
Արշալոյսին , օրիորդն արդէն կը սիրեր . . . :

Ի Ր Ի Կ Ո Ւ Ն Ն Ե Ր

Իրիկուններ , վերջին նւթը նոգեվարքին :
Չանձրոցը որ պրբկումներով կը գայարտի :
Տըժգոյն բախոր զոներու որ կը վարանին .
Խորհուրդներու սեմին վրայ ցոյք մ'առջրքի :

Իրիկուններ , մարտիրոսներ որ կը խաչուին :
Սիրտին վերքը չի գոցուիր , ան միշտ կը ցախի :
Հիւսանդ մըն եմ , իրիկուան պէս զոր տակաւին
Կ'արխանս լոյսն , շիջեպախտ լոյսն արեւի :

Իրիկուան վախն ունին անյոյս փառաւորներ .
Ջերմին ժամն է , ժամը մահուան , արցունքներու :
Քոյրս աչ , աւանդ , երբոր մեռաւ ' իրիկուն էր :

Իրիկուննէ՛ր . . . բառուերներու անաւոր չու :
Կը դողայ սիրտս տարակոյտով մը խօս ու սին :
Ու կը վախնամ սիրելի խորնիլ . . . վերջապոյսին :

Պ Ի Տ Ի Ո Ւ Ջ Է Ի

Կը սիրեմ աչիքն որ , վեճ ու հրդարտ ,
Կը փրշրբի ցանց ժառանգին դեմ վայրագ .
Եւ կ'երագէ սիրտս , յաւեռ անձանդարտ ,
Անհրնար սեր մը մերժուած շարունակ :

Ի՛նչ փոքր որ կեանքին յոյզերն ըլլան բարդ ,
Եւ անցնին սերերն համակ փոխադարձ .
Ձի փոխարինուած սեր մը անաղարտ
Սերերուն սերն է , վայելք մը անանց :

Պիտի ուգէի հանդիպիլ աղւոր
Բայց ամուլ կընոջ մ'որ սերս անգիտե ,
Կընոջ մ'իբրև կուռք , սիրերս անգոր :

Սիրոս իրը միայն , չի սիրուած անկե ,
Պիտի սիրեր յսիկ մինչև յախտեան ,
Երջանիկ՝ քանզի յագուրդ չունի ան :

Գ Ա Ն Թ Ի Լ Է Ն

Ո՛վ րալկուրին , և վերջայոյս տըրտմաստուեր :
Չարջարանքին գամուած հոգիս կը խաջուի ,
Յիտուն ինչպէս խաջին վըրայ սըգալի .
Ո՛վ րալկուրին , և վերջայոյս տըրտմաստուեր :

Գողըրդայով Գողգորայէն կ'եկեմ վեր :
Պարտեզին մէջ ծաղիկ կարծած ժողվեցի
Փունջ մը տաստակ և բիրտ գըլուխ մը օձի :
Գողըրդայով Գողգորայէն կ'եկեմ վեր :

Լուսինն յետին անգամ հուզուցս կը նայի .
Ու կը տեսնեմ ոտքիս տակ փոս մ'ամայի . . .
Ո՛վ բաշխուրիսն , և վերջապէս տըրտմաստուեր :

Սիրայ խորան՝ սիրտը շիր շիր կ'արիւնի :
Գըլուխս կախս զբլիւնքի տակ վայրենի ,
Գողղըղաբով Գողգորայէն կ'եղեմ վեր :

ՈՐԲՈՒՅԻՆ

Գեւ. տար էին արցունքները , և դեռ. տար՝
Հողն ուր զբրինք ապուր քոյրիկն , ի՛նչ սեւ օր :
Բայց որբունին դեռ. չէր գիտեր զըմբողակ
Բօրն , և տան մէջ կը փընտրուէր շուքն անօր :

Իր ձեռքին մէջ վայրի ծաղկի փունջ մը կար .
Եւ հազամ էր շրջազգեստը գոր գառանի
Կարամ էր քոյրս : Որքն ու խեղճին բարեբար ,
Անոնց համար կը գոնէր ան գարդ մտանի :

Իր գարնացած աչքերուն մէջ անձկակեզ
Տեսայ կառկածն երկչոտ , և սիրտս յարկեցաւ :
— Առտոր առջիկն ո՞ր է , հարցուց վերջապէս :

Ո՞վ ծառիկներ . . . կըրկին լըբուած խեղճ որբեր...:
Գիրկըս առի մանկիկն արդէն սիրելի .
Եւ վերջձկերով՝ « ան երկինքն է » հրծծեցի :

ՅԻՇԱՏԱԿԸ

Մեռեցցին , վերքին կոտորանքն կրք գեռ . չանցած ,
Հին ցաւերուն յուշովն անգամ մ'աչ սրգաւոր ,
Երբ ամեն ոք կը խառնէ կոծն աղօթքին ցած ,
Սիրելոյ մը գերեզմանին քով մըտախորհն .

Ծառիկներով , և իրպումն աչքերուն բաց
Հառաւառուած արցունքներով՝ շիրինն կրբոր
Կը գարդարովի , դեռ քանհանան հոգոց ջըսած ,
— Կը յիշեմ սուրբ գերեզման մը , շատ հեռաւոր :

Ու կը յիշեմ, երբ աղջըկան մը հանդիպիմ
Որ փափուկ է, գեղին մազերն ուսին վըրայ,
Կը յիշեմ քոյրս որուն սիրտս է պարզուկ շիրիմ :

Անրոխին մեջ երբ մըտացիր կ'անցնիմ, շատ հեղ
Իր անունը որ կը չըսեմ ինձի կուտայ
Պատրանքն, աւանդ, տեսնելու դեմքն իր նըրբագեղ :

Մ Ե Կ Ն Ո Ւ Մ Ն Ե Բ

Կարգաւ նաւեր կը մեկնին
Գեղի ծովերն հեռաւոր .
Ու կը ձրգեն կտեսնին
Ծովի սմուկեր նըրբոյր :

Նաւահանգիստն առանձին
Կը մըտնչտայ սրգաւոր .
Ու նաւերը որ գացին
Այ թին դառնար ծոցն անոր :

Դեպի վիհերն արցունքի ,
Յուշ մը բուլլով անհագի ,
Իմ երազներս շուտ վախան :

Եւ, ցաւերու ճրգնարան ,
Զուր կրապսակ սիտաքս յար
Երազներուն որ չեն գար :

Մ ս օ Ր Ն Ա

Պատերուն վըրան, զոր խտան ու մամուռ.
Միշտ կը զարդարեն, պըզտիկ խորշեր կան.
Սըրբազան անկիւն, տեսակ մը մասուռ,
Ուր Աստուածածին կը ժըպտի Մանկան :

Իր սըրբութեան մեջ պատկերն է արխուր :
Նարրնջնատուտանն իր բոյրը գարնան
Անոր կը խընկէ: Եւ անցորդն ամուր
Մը խաջ հաններն կը չօքի դեպ ան :

Վերբերուն նամար որ ջանցնին պիտի ,
Մատոննան ըստի մը կը սխալուէ ,
Աղօրքով օծուած արցունքը բարի :

Եւ իրիկունը՝ Անճեղիսին վնն ,
Փամնարն երբ կանչէ Ավի-Մարիային ,
Կիներն անոր տակ կը ծըռեն գլուխին :

Ի Տ Ե Ա Լ Ը

Յեզ կ'որոնեմ կեանքիս բանտին մէջ առխարիսով ,
Ինչպէս կոյրը՝ սիրուած լոյսն որ կը խուսավի :
Յոյզքի աննդատ վայրկեաններուս , կամ մըրտաբի ,
Հոգիս քեզի կը կարկատի միշտ ինքնախար :

Այնպէս ինչպէս քեզ կ'երագեմ բզմայելի ,
Պուն կաս անշուշտ , աներեսոյր աննունին ջափ ,
Պարի , սիրոյ նոր արշաղոյս մը անշուշտի ,
Բարիկ անուրջ մը սիրտիս մէջ կը ծաւալի :

Ո՛ր կ'ըլլաս դուն : Քեզ ամեն տեղ , Քեզ ամեն ժամ
Կը վրնորուն . բայց չառ ըստուերդ միայն կրգգամ :
Սիրտիս նամար դուն աստուածն եւ գոր չեն տեսնար :

Կ'անցնի կրնոջ գեղեցկութիւնն նոզեպարար .
Գուն չես անցնիր ըկ : Էտեպն եւ դուն վրտն ,
Զոր սիրելու նամար աչքերս եւ կը զոցն :

Օ Ր Օ Ր Ո Յ Ը

Ճերմակ անուրջ մը , Ճերմակ ըրբեանիկ ,
Սըշտուցսի շող , մանկիկ մը փառլուան՝
Երջանիկ սիրոյ ծաղիկն անդրանիկ ,
Թրուչանի պէս գո՛ն , գիրգ իրբեւ յախուկ :

Կ'երգեր օրն ի բուն երգեր մինինիկ ,
Վարդ մը կը բացուեր ժրգտին չառ տարուկ :
Իսկ ա՛յժմ . . . : Հողին տակ կը նրնջէ մենիկ
Այդ քրնքուջ պուպրիկն , երա՛ց խուստիուկ :

Խեղճ նայրն ու մայրը շայն տուն կուգան :
Սևեր նագած են . իրենց վիշտն է խոր :
Շատ քիչ ցուեր են այնքան իրական :

Օրօրոցին քով՝ զբրուած, գրվիկեր ,
Անխօս կը կենան : Եւ արբուած արխուր
Կը նային որ հօն ցուրտ է . . . բաժնէր :

ՄԱՅՐ

Ինչպէս երբոր յողբանարուած յագմունքներէն՝
Տառապողներ Աստուածն իրենց կը կանչեն յար ,
Անտնկ ալ երբ կեանքին ցուերն անգութօրէն
Իս խոցեն , մայր . . . կը զօշէ ձայնս նայցողարար :

Մօր մը սիրտին՝ զոր աստուածներ կ'ողբօրեն՝
Անտուն սերը մահէն վերջն ալ չանձևատանար ,
Զի բոլոր կարճ սերերուն մէջ բերեօրէն՝
Մօր մը սիրոյն արեւը լոկ չի մըտներ մար :

Տառապանքի վայրկեաններուս՝ իր գիրկն , աւանդ ,
կը խարխալեմ . շուրջս իր ձաշնը կ'որոնեմ գուր ,
Մա՛յր . . . եւ կուշամ , յիշելով օրն ուր մեռաւ վաղ :

Վընաստուրեանց մօր սիրտիս մէջ իր սուրբ նօզին
կ'իջնէ յայնժամ . եւ կրզզամ որ մեռած բախուր
Իր աչքերուն սերերն ինձի դեռ կը նային :

Ը Ն Դ Վ Զ Ո Ւ Մ

Արդարութեան տենդը այրեց նօզիս խեղձ .
Եւ ճրջմարիտն ոտնակոխ ու սրբապիղծ
Տեսնելով միշտ՝ արխնեցաւ սիրտս անկերջ :
Պատրանքն իմ մէջ փորձեց ճըմելի ամեն իղձ :

Իտեալը բարձրութիւն մը անմատոյց
Համարեցին մարդիկ ինկամ գետնաքարչ .
Եւ Սրտութիւնն յաղթանակեց մակարոյժ ,
Բարոյագիրկ խիղճերուն մօտ նենգաւարժ :

Այս ամենը տեսայ, տեսայ դառնազգած,
Ու գրգռեցայ, և ծաղրեցի կեանքը կեղծ :
Ըստասեցի մահուան, ան այ իս չուզեց :

Ընդվրձումի դառնը կեանքիս մեջ այլևս
Միակ բովո՞վն որ ցուերեն զեռ. մընաց,
Ան այ երբեմն ներած ըլլալս և բերես :

Ի Ր Զ Ա Ի Ա Կ Ը

Ձառակը տեսայ, յուզմունքես լացի՝
Յիշելով մայրը : Տարիներն անցան,
Բայց հառացի որ բզզացումն առջի
Չանցնիր սիրտերեն. կեանքին մասն է ան :

Ո՛րքան գեղեցիկ է զառակը, ինձի
Քու մանրանրկարդ թրեցաւ մեկէն :
Սիրտս յորդրած՝ զառ՛կս . . . նրձձեցի,
Ինձի նայեցաւ զառակը զարմանքէն :

Գուն կը հասկրնաս արքամուրխնն նոգույ՝
Այդ գերախրօով վայրկեանին , դուն չոկ ,
Գուն գոր սիրեցի , դուն որ սիրեցիր :

Ես կ'երբամ նորեն , արքաում տարագիր .
Բայց գաւկիդ սրտակերն իս կը կապե հոս :
Մայրն է գոր սիրտիս մեջ կըզգամ իրօք :

ԱՆՅԵԱԼԻՆ ՅԱՃԱԽԱՆՔԸ

Բրինժիբօ կըղցին , եօրկուլի վրան ,
Այսոր խորշ մը կայ տեսակ մը խորան
Երացում անկոխ եւ հին տաճարի՝
Սիրտին համար որ յուշերով կ'ապրի :

Շոճենաստանը հոն կ'ոգեվարի
Գեպի ծովափը . և յուսնադոսի
Շողը հեշտութեամբ կ'օժե գիշերը :
Կարծես կը յառնեն սիրոյ յուշերը :

Կը խօսինք : Սիրտը գեղումներ ունի :
Ինչ է սերն՝ հարցուց ձայն մը զողումի :
Լրօտրին տիրեց : Աւա՛ղ ի՞նչ է սեր . . . :

Տրխուր էր գիշերն . կարծես չա՛յ կ'ուզեր :
Յիշատակ է սերն . . . նրձձեցի հագիս .
Ըզգացի որ սիրտս կ'արտասուեր մեղմիս :

Ի Ն Կ Ա Մ Կ Ի Ն Ե Ր

Երկար ձանձրոյրի մեղմ ու քրնարեր
Բարձերուն վրայ , իրենց անկումին
Օրը կը յիշեն . եւ անոնց բիւր
Պիղծ բոցերէն վերջ բացով կը քառուին :

Անոնց սերերը՝ ատելութիւննե՛ր :
Եւ երբ կը ծախեն սպառիւն ու մարմին ,
Անոնք կը լուծեն վրէժն անբազ գեւ .
Խարուած սերերուն , իրենց լքրումին :

Գլխիս , անկողինն անոնց փառարոյր .
Թոյն , անոնց ժրպխոն՝ ինչպէս և նամբոյր .
Զոներ կ'երազեն իրենց կիրքերուն :

Եւ ամբարեան կռուք , դառնութեամբ մը չար՝
Սիրտերու վրայ պատկած ծաշարար ,
Կրապատեն որ օրն քչայ իրիկուն :

Մ Ո Ւ Ր Ա Յ Ի Կ Ը Կ Ե Ր Գ Է

- « Զեր նայուածքներուն տակ որ կ'անարզեն ,
« Յընցոտիներուս նեզնանքը կ'ապրի .
« Աչքս ոճիրով չի , և նայնոյեկն ,
« Կերբամ վըրդովե՛ ծիծաղն աշխարհի :
- « Ուր որ տօն մը կայ , այնտեղ եմ արդէն .
« Եւ իմ երգս նինցած դառնութեամբ է չի :
« Պատրանքները երբ ձեզ շատ կը լլվկեն ,
« Իմ չարութեանս մեջ յոյս մը կը փայլի :

- « Մարդոց սիրտին մեջ Գուրը կ'որոնեմ ,
- « Ու երկնի կապույտն իս կը ծաղրե զեռ :
- « Այս ձեր նոզին զեր չոր նայ մը արժեք . . . :

- « Կը ցրցուի բրուտնցքս աստուածներուն դեմ ,
- « Եւ սա ձեր զրժնե սիրտերուն՝ գոր իմ
- « Անկճքս բրաւ ամուլ եւ ճրղճիմ : »

Մ Ի Մ Ո Ս Ը

Միմոսը , որուն զիմական ու նրազիտ ,
 Կը կազմեն ապխարն իր շաներուն վատ ,
 Զոնն է նաճուցի մ'անագնիս , ամիտ ,
 Որուն ամօրը մենք չենք բզգար շատ :

Կը խաղայ , կ'ոտոնու , խեղճուկ կամ կուպիտ ,
 Կ'իցնայ ու կ'եղայ , տարբեր անընդհատ .
 Ու մենք կը ծաղրենք իր կուզը կամ թիք ,
 Նեանդով զըրամն իր քրտակն աղքատ :

Նայնն է բախտասաց կինն ալ բզզրվիչ ,
Փողոցի պարտոյն և կամ թե երգիչ ,
Կապիկ խաղցրնոյն ալ , որ մէջմէկ զո՛ն

Մեր քէշիին նամար, իրենց բախտն զո՛ն ,
Կապրին խաղատուակ կեանք մը նեւապատ . ,
— Էրպիբշ ժամանցը մեր սիրտերուն չար :

Բ Ժ Ի Շ Կ Ը

Հիւանդին քով , որ կը տըքաց ցաւագին ,
Երժիշկը դեռ կը վարանի , վերջնական
Ըստը անձկութի նարցքնեղով գիտութեան :
Բայց քրտինքը կը յաշորդե նուակ նեւքին :

Պաղ մը , տենդ մը , նէր նիւանդը անկողին
Տապալած էր : Եւ գիտութեան պաշտօնեան՝
«Բան մը չէ առ» մըրքմըքալով , իր դեղին
Պարպ վրասան , սիրտ տըւեր էր աշըրկան :

Ճատ մատուցէ կը խեղճ նիւտողը և աղօթը՝
Որ այսբան շուտ մեռնէր, վարդը զեռ. կոկոն :
Բրժիչկն բզզաց խոր բնովըզում . յացա նոն :

Անկարող էր ազատելու . կ'ըզգար որ
Մեծ զիրքերէն ինք ալ խարուած էր : Մինչդեռ
Հոգեւարը, անդին, «ճա՛ր մը» կը նայցեր . . . :

Զ Ա Տ Ի Կ

« Բրբխտու յարեա » կ'աւետեն աղօթ .
Բարեպաշտ սիրտերն ուրախ կը ցրնծան :
Աղօթ է գարունն և իր են աղօթ
Հանդերձն է նազեր, գարդրը տօնական :

Բաց բաղման օր է ինձի ամեն օր ,
Եւ յացի զիշեր զիշերներն նամայն :
Ձի նաբուն նամար , յաւեա սրգաւոր ,
Կ'ուշանայ յաւեա օրը Յարութեան :

Մարտիրոս ցնդիս տառապանքն անունն
Թէ որ խիղճ չխտար քաղաւորներուն ,
Անունց Չատիկը իմ սուգս չարժևեր :

Ես կըսպասեմ որ ծով արիւնն մեր
Նաճատակներուն՝ ծիրանի ծրնի
Ազատութեան սուրբ Չատիկ երանի :

III

Ի Ր Ի Կ Ն Ա Մ Ո Ի Տ Ի Ն

ԻՐԻԿՆԱՄՈՒՏԻՆՆ

Ժամերգութեան իրիկունի
Թախծոտ պանն էր : Օրը կուլար :
Ու քանանայ մը ծերունի
Կ'աղօթերգէր վեճապատկառ. :

Յուրտէն պաղած ձայնը խրոպոտ
Կամարներուն տակ կը դոջար .
Եւ կիսաշէջ կերտինն մօտ
Կը տրժգունէր դեմքն իր նինար :

Աստուած . . . գոչեց . եւ , ըստփաճ
Այդ նոզեցունց աղատակին ,
Յանկարձ ետին դարձաւ : Աստուած՝
Կրրկնեց սաճարն անեղօրեն :

Խո՛ր զո.տրինն : Ժամնոր ջիկար ,
Միամինակ էր : Կը դոչար զեւ . . . :
Աստուծոյ նեա լեղապատաւ .
Միս մինակը մրնացեր էր :

Հ Ո Գ Ի Ս

Հոգիս տըխտը է , կեանքին խորնեկն :
Զըմեւ է . մահուան երզը կը նեժէ
Գօս տերեւներուն մեջ : Հրո.ինդներ կ'եղեն
Հիւանդին լանջքեն . նոզեվարք գուցէ :

Օ՛, նոզիս տըխտը է , անգիտօրեն :
Յաւ մը սիրտերը գաղտնի կը ճըզմէ :
Քուն ունին աչքերն , յոզնած արտօսքեն .
Եւ կ'այրի ճակատն ըսպատ.ող ջերմէ :

Տրխար և հոգիս , քիչ քիչ մեռնեցին :
Բնչքան շատ կ'անցնի ծաղիկը ձրմբան :
Սիրան այգուն ծոցը կուչայ . և արդեն
Իրիկուն կ'ընե խեղճ հոգուցս վրան :

Հ Ա Լ Ե Ի

Պարսկներուն մեջ կը քափի
Վերջապայի նրչոյն անխառ .
Եւ երկինքը , ծով սառափի ,
Լքուորիւններ կը նեղու վար :
Ծաղիկները կը նրառին
Ըստուերներու փայփայանքն .
Եւ նիւանդա րոյրերն հողին
Հեշտիւ կ'օժեն սիւքն իրիկուան :
Կոհակները ա՛յ ուժասպառ .
Պառկիլ կուգան խիճերուն մօտ .

Եւ հովն անուշ կը քրտուի յար
Շոճիններուն : Մինչդեռ, ճեւրտ,
Սիրահարներն, ոչ մընացած,
Պարակին մեջ կըսպասեն դեռ.
Գիշերուան որ կամաց կամաց
Սեր-Մեճեանին բանայ դուռներ :

Տ Ե Ր Ե Ի Ա Յ Ա Փ

Աշնան որ մը, գոճ, թե թեւի,
Կը յաճեինք դաշտին մեջը .
Մարմուռ ուներ այժր ծաւի,
Լանջքն ալ տարփի եղեւջը :

Խոնջած, նրտանք ծաւի մը տակ .
Ականջ դրբինք մեր հառաջին :
Երկինքն ամպեր տեսանք կուտակ,
Եւ թռչուններ որ կը փախչին :

Եւ հովն աշնան երբ կը փըջեր
Տերևները թափերով վար ,
Մեկըզմեկու մեր վառ. աջեր
Ըսին մեր սերն՝ երկջոտարար :

Թ Ա Ւ Ծ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Բ

Անձրևին ծոց շիրերն անվերջ կ'իյնան վար ,
Շիրերն անվերջ աչքերեն վար կը ծորին :
Գորշ ամպերուն ետին ցուեր կան ըստուար .
Գորշ ամպերուն ետին հողի մը կայ լռին :

Յուրա մը կրծու հողիներուն մեջ մերին
Կը բերկ սառ. ըստուերները զագաղի :
Յուրա մը կրծու խորնիլ կուտայ անձկագին
Մեռ.հողներուն որոնց հողին կը պաղի :

Անձրեւին ծոց շիրերն անվերջ կ'իյնան վար .
Ու կ'իյնան վար տերեւները լեռին չոր :
Տերեւներուն նոյրեւուն նեւ նոյմավար ,
Հոյ նոյ կ'երբան սիրտիս իոյձերն աչ բոյսը :

Հովը կ'ուռի ու կը ճրայ կատաղի .
Եւ սարսափը եղեռնական ձրմեռիին
Կը բերէ սառ. բառուերները դազաղի
Տարտամ արժգոյն նոզիներուն մեջ մերին :

Կարագները ծովին վըրայ կը յածին .
Եւ կրտսասն աչքեր նաւուն որ չի գար :
Ու եւ կուշամ , ցախ անգեւ , բրնձին
Արցունքը գոր բանաստեղծը կուշայ յար :

Անձրեւին ծոց շիրերն անվերջ կ'իյնան վար .
Արցունքն անվերջ աչքերէն վար կը նոսի :
Գորշ անպերուն ետին ցաւեր կան ըստուար .
Յաւերով չի նոզիս կուշայ մեկուսի . . . :

Վ Ի Լ Ա Ն Ե Լ

Պետք է բռնմին վարդն ու վիշան .
Ունայնութեան խորնորդին տակ ,
Հոգիները յաւեւ կուշան :

Երագները երջանկութեան
Սեզուն կ'ըլլան դառն յիշատակ .
Պետք է բռնմին վարդն ու վիշան :

Վայ կը մարի ճակտին վըրան
Զբարբ յոյս . և , անգիտակ ,
Հոգիները յաւեւ կուշան :

Անուբջի մեջ կ'անդադառան
Երգն ու աղօթք , շող և կոնակ :
Պեռք է բռնմին վարդն ու վիշտն :

Սիրուհոյն մասն առաօտեան
Վերջապոյն է ձիւնապիտակ ,
Հոգիները յաւեա կուշան :

Յուսանառներ կը նեռանան
Գեպի աչուք աննրպատակ :
Պեռք է բռնմին վարդն ու վիշտն :

Սիրոյ ուխտեր , գրքիս ած ս'ըրան ,
Որոնց համար մեր նա՛նատակ
Հոգիները յաւեա կուշան :

Որովհետեւ ձայն մը դաժան
Կը վրսփրտայ ականջնուս տակ՝
« Պեռք է բռնմին վարդն ու վիշտն » :

Հոգիները յաւեա կուշան . . . :

Տ Խ ՈՒՐ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Կը կրեմ հովն որ կը նեձէ օղին մեջ :
Լքուած ջութակ մ'է պարագին մեջ առկախ .
Սառած մատեր կը սարսուտան եղեւջ
Իր արբացոյ սիրտին վերայ խօջախալ :

Ծովը մօտս է . մեծ լուզմունքներ ունի ան :
Ծրնծղայ մ'է ան որ կը ձրչէ անդաշնակ :
Կարագները ալիքներուն մեջ կ'իջնան ,
Եւ հին ծրնծղան կը հանէ ծոյ ձայներ խակ :

Գանդաղ շիրերն ալ անձրևին , կտարած սրինգ ,
Նրբրին խազեր կ'առեցրնեն կոշա նուազին :
Եւ , նեռուն , շուն մը կը նաչէ դեպ երկինք
Սարսափն նոգույն որ կը լքիլի ցաւազին :

Կը սեղմըի յոգնած սիրտը , տարակալ :
Ան նոր մըն է բախտը , լռութի բոլորուն :
Միայն անցեալն նոն կրկնելու մեքք կուգայ
Մաշ արձագանգն իր լացած նին երգերուն :

Ա Ռ Ա Ն Յ Ս Ի Ր Ո Յ

Ըստաննեցին սերը սիրտիս խանդերով զի ,
Ըստաննեցին : Թրոչունն եմ այժմ առանց քեի ,
Ու կեանքս անոր պէս գեանաբարչ ման մ'է այլեւս :
Տարակոյսն եմ , իմ նաւատրիս զոնն իսկ քերեսս :

Երբ առաջին անգամ սիրտըս արովեց' աննուն
Յնորքն ունեցայ երջանկութեան մը նեշտատուն ,
Ըսի' սիրտը արքայութիւնն է երբ սիրէ ,
Ու նիսեցի կեանքս երսզուած անուրջներէ :

Ասանդ, սերբս բոգրբանցին ձեռքերն անգուր
Չար կիրքերուն, վաս դա երուն, պատրանքին սուտ :
Կիներ էին, աղս՛ր կիներ, գար սիրեցի .
Նանատակեց սիրտս շքույր մը կամացի :

Երբեմն, նիւս, կը մրամբտամ դառնակրակի՛ծ՝
Ի նչու դրժբախտ եմ ցառով մը անգիտակից,
Ի նչու աշխարհն ինձի աղսոր աղ չերեւար,
Ի նչու նաճույրն անարգանք մ'է նոգուցս նամար :

... Քանզի, կրգզամ, անսպասու սիրտս, աւերա՛կ .
Քանզի կինը իր սուրբ սիրովն չօրրեր նիւսակ
Խոչ կրագններն ա՛լ լրջիացած նիւսու նոգուցս :
Քանզի, սասանդ, աղ չեմ սիրեր սիրով մը կոյս :

Դ Ա Գ Ա Ղ Ի Մ Ը Ա Ռ Ջ Ե Ի

Կը մեռնին մարտը նոզիները վա,
Կը մեռնին վաղուց, կեանքով մը մեռնող,
Ջի անոնց նամար կեանքը խակապես
Գանդաղ մասն մըն է, մասն մը աչլափոխ :

Անկարելի սերն երագեղեն գուր,
Ու վազփայելով տենչեր չապրուած,
Կոյս նոզիները, ազնիւ և արխուր,
Սմեն օր քիչ քիչ կը մեռնին կամաց :

Կը մեռնին անոնք խոտորով արբշխ ,
Վաղանցիկ յոսին մանր սպրեկն .
Եւ իրենց տարտամ աչքերն անձկապիր ,
Այլար նայեկն , յոսեր կ'որոնեն :

Քո աչքերդ աչ , բոյրս , պաշարած աչքերդ ,
Յախտեանի գոյն աչքերդ ցրնորուն .
Հեռուն դիտեցին . եւ այդ կեանքը գերդ
Խաչեղորին մը լոկ կրբեցիր գուն :

Գուն բարտրինը միայն սկրեցիր ,
Եւ գեղեցիկով սիրտը նստնազրա՝
Աշխարհը գրծուծ գրատ եւ գազիր .
Կեանքդ ի բուն նոգիլ շիրտաշիր մեռա :

Կը մեռնին ազնի նոգինները վաղ ,
Եւ քուկդ աչ արդէն կը մեռնէր քուին .
Քանզի մարտիրոս նոգիններն , առնդ ,
Ըզգայեն նրանդ՝ քիչ քիչ կը մեռնին :

U P L B V

Տրխարտրինը կ'իջնայ սիրտիս ,
Բնչպէս զիշերն աւերակին .
Ամեն յոսեր քրբեցին իս ,
Ու երազներս վաղուց գացին :

Ոչ մեկ խնատ ունի կեանքն նա ,
Երբ չունի սիրտն նաւատը ու վատք .
Երբ աշխարհն է ծաղրի քատ՝
Ուր նստնարն իսկ կ'ըլլայ անտարգ :

Տրխորիւնը սիրտիս կ'իջնայ :
Ի՞նչպէս կրցայ կեղծել ժրպիտ ,
Մինչ նեք սիրտը միշտ անխնայ
Կարխնոտեք ձեռք մը կռպիտ :

Թանձրը մըշտչ պատեց չորս դիս :
Ներկեանքի սին քեչադրանքին
Զոնը եղայ . . . : Մեռնող սիրտիս
Տրխորիւնը կուշտչ քրտին :

Ի Ն Ձ Ո Ր Կ Ը Ս Ի Ր Ե Մ

Ի՞նչ որ կը սիրեմ . . . : Վերջապար որ
Կոզեմարի , սիրտ մ'ինչպէս վիրաւոր :
Նրեաց մը , նեռան , որ կ'անցնի մեզմիւ :
Արցունքը զրտագուած զոր կրզգաս նազի :

Կը սիրեմ ինչ որ արժգոյն և տարտամ ,
Ինչ որ խուսափուկ՝ կեանքին մեջ կրզգամ .
Մարտած աչքերը , լուսամփոփն աչտտ ,
Ղօղանչն նեռաւոր , ոտնաձայնն երկչտտ :

Եւ տաճարին մէջ կերտին պրպուք .
Նոր ապարինամ նիւանդին դաշուկ .
Համբոյրն առաջին կոչին սրբատարով .
Եւ տառագետային նազուածքն անբախով :

Կր սիրեմ խորնորդն աղօթքին խրնկոյ .
Ընչպէս նոր նարսին վարանքք եւ դոյ :
Կր սիրեմ գաղտնիքն նոզինկրան լուռ ,
Եւ դեմքերն սիրուած երբեմն եւ այլոր :

Կր սիրեմ մանուան կասկածք դանիճ ,
Մանր սիրտերուն վըրայ պանպանիջ .
Եւ նրմայքնկրան բացակայ , անդարձ ,
Կր սիրեմ արմոյն վերջուշումն յանկարձ :

Կր սիրեմ անծիր ուրուագրումներ ,
Նրկարներ մաշած , նագիւ թե բառուեր .
Հինաւորց գեղօտն . անկիւն մը որ դեռ .
Անցեալ օրերուն սուրբ դրոշմն է պաներ :

Խօյ աշխագանգը մեռաւ ծ ձայնկրուն .
Հեծկըցտանքնկրն ալ մեկնումի պանուն .
Գողդոջ գիծերը , քողերը ամպոտ ,
Հին երազներու պատրանքն անմասօր :

Ընչ որ կը սիրեմ , դեռ . եւ մանուանդ ,
Գեղեցիկութիւնդ է , տրբում եւ նիւանդ ,
Գաղտնապան սիրտիդ սարսուռն է գաղտնի :
Ընչ որ կը սիրեմ . սերդ է որ կ'անցնի :

Մ ՈՒԹ Ը Կ ՈՒԵՑ

Գիշերը վրայ հասաւ .

Մութ գրնտան է ; մութ . մութ :

Գիշերը վրայ հասաւ .

Իրար ջներ տեսնար : Շուտ ,

Ջաներ բերեք կարգաւ .

Ջաներ բերեք , քայրեր ,

Ճամբանիս ջներ զրտներ :

Մութը կոխեց գրնտան ,

Մեր սիրտերուն վրան :

Իրար ջենք ճանջնար ալ :

Պետք է սակայն գիտնայ

Թէ ո՛ր ենք , ո՛ր կ'երբանք ,

Գեպի ո՛ր սե վրտանգ :

Ջաներ բերեք , շուտ , շուտ .

Ճամբանիս ցոյց արեք :

Ախ , քոյրեր բարեգութ ,

Մտքը աշտակա երբեք

Թանձր եղած չեք , բրնձ :

Գիշերը վրայ նստա .

Ջաներ բերեք կարգա .

Ջաներ բերեք , շուտ , շուտ ,

Մտք գրնտան է , մո՛ւր , մտք :

Ե Ր Ա Ջ Ի Պ Է Ս

Երա՛ցի պէս քոյի տակ
Ծածկէ՛ շուշան քու նոզին ,
Ու վերացիր՝ անգիտակ
Կեանքի մաշոյ մորմոքին ,
Տեսնելու մեջ բազիտակ :

Երկնի միայն կապուտակ
Աչքերդ յտ.է խանդազին ,
Աչքերդ բովիջ , անապակ ,
Երա՛ցի պէս :

Թո՛ղ անուրջե նուրբ ժամնակ
Մը կապե սիրտդ երկինքին .
Ու , փետուրի նանգխտակ ,
Թըռխր օրուե նեշտագին
Սիրոյ ծոցին մեջը տար ,
Երս՛ցի պեւ :

Զ Ի Ե Ն

Զին ըսպիտակ շուշանի
Մեջեն ծրծենք սեք մարտը ,
Եւ մըշուշ մը ծածանի՛
Մեր նեշտանքին շուրջը բուռ՝
Ծրփանքներով գողունի :

Զինն փետուրներ բըռչունի
Պարեն օղին մեջ բափուր :
Համրոյրը բո՛ղ վարանի
Զինն , ըսպիտակ :

Վիշան աղ լոյսին մեջ նստնի՛,
Լոյսին շուշան և փրփուր .
Ու երբ լանջեղ նոյանի
Հոսի տննչոտ մեկ սարսուռ ,
Թո՛ղ՝ ըրուցրտի աղանի
Ձխնն , լսովտա՛նկ :

Բ Ա Ն Ա Ս Տ Ե Ղ Ծ Ի Ս Ե ր

Թիրեանիկը կեանքն ունի երազին :
Ան ծաղիկ ծաղիկ կը ըրուջի , մի օր .
Անոնց բոցովը կ'ազրի իր նոզին :
Փոփոխ է իր սերն որքան գոյնն անոր :

Ամեն մեկ ծաղիկ իր բաժինն ունի .
Վարդը , յատնիկը , մեխակը՝ կարգաւ :
Մինչև որ ձեռք մը բռնե գեղանի
Իշխանը օղին , ու ձրգմեկ դիւրաւ :

Թիրևանիկ մ'է և բանաստեղծին
Սերը գոյնըզգոյն, սակեզօծ, բեկբեկ .
Հառաջանքին չափ կարճ, և քրնածին
Երազի մը պես . և ի՛նչ զխրարեր :

Թափառիկ սիւքն է որ կուտայ բրտիչ
Թիրևանիկին գո՞ն քեւերուն քեքե .
Շող մը որ սոչոր կ'ընէ և զխրիչ
Ինչ որ իր նոզին կ'օրրէ նոչարի :

Աննունի տենչ մ'է այդ սերը լիմար ,
Որ կը տառապի , քանզի չի նասնիր
Մինչև զեղեցիկին վայելքն աննրնար ,
Մինչև ցընորքը նիացմունքին արբշխո :

Թիրևանիկ մ'է սերը բանաստեղծի .
Սիրտս սիրտ յուշիկ կը բլուզբափ ան ,
Մինչև որ սիրոյն բոցեն ա՛յ նիւծի՛
Լոպեն այրուող թիրևանիկին նման :

Ա Լ Ի Բ Ե Ն Ե Ը

Ի՛նչ կ'ըսեն նոզուղ ալիքներն արդեօք ,
Հոգուղ որ չունի ալքեր նու կո՞նակ .
Հոգիղ ի՞նչ կըզգայ , բախշ վեամխտակ ,
Երբ ալիքները կ'երթան արտօնօք :

Ալիքներն , որոնց երազն է վերբուր ,
Կը խորնին խակերն անվերջ խորնուրդին .
Կը յուգտին անունք , ու կը տառապին ,
Այդ նոզիները՝ խըրո՛խա , և բախուր :

Վայրագ վագրի մը մեջ, զըծոխային
Այիքներն հովեն պատուած կը նեծեն,
Աննուն զղկանքի մը տակ տունային,
Մինչև որ յայրուած գիրկ գիրկի մեռնին :

Ինչ կ'ըսեն նոգույզ այիքներն արդեօք . . . :
Սիրտիս մեջ նայե թե անոնք ինչպէս,
Սիրովդ մըրբկած, ու մըշտարարօք,
Կը խական, կույան, և կը մեռնին վեա :

ՔԱՆՏԻՍ ԱՂԱԿՆԻՆ

Ճերմակ աղանի, քրուած եղեմեն,
Վերջին երագին դուն նարսր աղտօր .
Գուն բանտիս քյար, և զըգուանք ամեն.
Այս բօշնած դեմքիս վըրայ սըգաւօր
Վերջին մըպլնա գոր շողեր կը քամեն :

Ճերմակ քրուիչքիդ անուշ նըպումեն
Պան մը կը մուռնամ իմ բանտս ու արտօր :
Աչուկներդ կարծես խոկ մը կը ծամեն,
Ճերմակ աղանի,

Խո՛ղ մը նոր փըրղած ճակտիս խորշունն :
Մ'որ կամարներուն ներքև՝ փետրածոր
Շոյանքներդ լըքուած հոգոյս կը դիմեն :
Զրկաս անուրջը դուն խորհրդատու՝
Մեռած քուրիկիս հոգեփոխ այժմեն
Ճերմանկ աղանի :

Մ Ի Գ Ո Ւ Յ Է

Մի գուցե , ինչ որ դուն
Կը կարծես սեր մ'աննուն ,
Լոկ պատրանք մը լինի ,
Ցընորք մը վայրկեանի .
Մի գուցե :

Մի գուցե , երբ յաւե՛ռ
Կ'րտե շուրրդ՝ հոգիեդ
Հառաչանք մը փախչի ,
Կառկած մը անուրջի .
Մի գուցե :

Մի գուցե, վաղեմի
Ըզգացում մը քեզի
Կարծե՛լ տայ իրբն սեր՝
Ինչ որ լուշ մըն է դեռ . .

Մի գուցե՛ :

Մի գուցե, երկուքս ալ
Հին սիրով մ'առլըցեալ,
Կը լիշենք քան երբեք
Կը սիրենք մեկըզմեկ . . .

Մի գուցե՛ :

Ա Ր Բ Ե Շ Ո Ս Ե Ք

Ես կը կարդամ քեզի նուրբ
Քերթուածները Սամնին .
Ժամը լուս. է, ժամն է սուրբ :
Գուն կը նիրննս :

— Կ'երագե՛մ :

Ներս կը մըտնէ փեղկերէն
Վերջաբայն . ու զոց կ'ըսեմ
Սիրուած տաղերն : Տրտմօրէն
Ո՛ր կը նայիս :

— Կը մեռնի՛մ :

Պետին նրա սամ, ծունգիդ վրան՝
Մատերուդ հետ կը խաղամ :
Ինչո՞ւ լուռ ես . հոգիճան :

— Ձե՞ս բզգար որ . . . կը սիրե՛մ :

Ս Ե Ր Ն Ո Ւ Ք Ա Ր Ի Բ Ը

Գարունն երբոր գիրդ վարդերով կեանքի ճանրան
կը զարդարե ուղեւորին երխաասարդ ,
կեանքի ճանրան ճառագայրում մ'ե մոզական՝
Որ կ'ուշոյէ երջանիկ սիրան յայտով կախարդ :

Սիրան առաջին անգամ սիրով կը բըրբըռայ ,
Քանցի սերն իսկ կը բըլի կեանքն ըլլայ համակ ,
Օ՛ր գեղեցիկ միակ ժամերն , երկրիս վըրայ ,
Սիրոյ երկար անուրջներուն լուսապրակ :

Սակայն կարճ են եղանակներն , և մեր կեանքին
Շուտ կը նսանի արժգոյն աշունն , լետայ ձրմեռ . :
Ըստուներնքը ա՛յ կը պատեն արքառւմ նոզին՝
Յիշատակին և ձանձրոյքին մեջ տարուրեր :

Աւա՛ղ , իմ սիրտս արդեն խոնջ է և ծերունի :
Բայց սերեն վերջ գուրը կ'իջնայ սիրտին վերայ :
Սիրտս չափրացած կեանքերուն նուսկ փառքն ունի .
Երջանիկ է երբ դեռ բարիք մ'ընել կրնայ :

ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՍ ԵՐԿԻՐՆ . . .

Կը ձանջնա՛ս երկիրն ուր երջանկութեան
Կը փրքրի ծաղիկն անուրջի մը գոյն .
Ուր ժրգիտը բոյր ունի յախտեան ,
Եւ գեղեցկութիւնն եզեմն է նոգոյն :

Այդ երկիրը չէ ուր նարնջենին
Կը ծաղկի , ոչ ալ փարդեր երփներփեան ,
Ուր սերը կ'անցնի , և ուր կեանք չունին
Առջուր բաները միայն մեկ օրուան :

Այդ երկիրը , ուր ոչ վիշտ կայ , ոչ անպ ,
Ուր ամեն բան լոյս է և պաշտամունք ,
Ուր կ'անցնին օրերն անուշ հիացմամբ ,
Եւ ուր հեշտանքի կը ցոյէ արցունք ,

կը ճանչնան երկիրն այդ կես-երացուած ,
Ուր բան չի մնանիր , ուր սերը չանցնիր ,
Եւ ուր մարդ կըզգայ ինքզինքն աստուած
Աղօրս , քու սի՛րտդ է այդ անուշ երկիր :

Մ Ա Տ Ն Ի Ն Ե Ր Ը

Նըրբին մատերդ , մատերդ երկայն և բարակ ,
Սև վարսերուդ մեջ կը լողան .
Եւ մատնիներդ՝ բոցաճաճանջ պըրբամակ՝
Կը շողշողան :

Աղամանդեայ ծիածանո՛ւմ հըրացալտ :
Կարձև արցունքն աչքիս շիբ շիբ ,
Եւ կամ ժրպիտն՝ աստղացընցուդ ճառագայթ՝
Սիրող աչքիդ :

Ձեռքերու մէջ կ'առնեն անոնք, կը խաղամ,
կը համբուրեն հետզհետեւ :
Բայց չեն գիտեր թէ համբուրածս արցունքս է կամ
Քու ժրպիտոյ է :

ԻՆՁ ԱՆՈՒՇ Է

Ինչ անուշ է մեռնիլ ծաղկի
Բոյրերէն,
Ուր երազ մը կը խրնկարկի
Քաղցրօրէն :

Ինչ անուշ է ալիքներուն
Մէջ մեռնիլ,
Ինչպէս վրբաբար կամ սարսառն
Մեկ կարիլ :

Ինչ անուշ է մեռնիլ աչքիդ
Համբույրով ,
Գեռ. ըզգալով հոն սուրբ հոգիդ
Եւ գորով :

ԷՏԸԼՎԱՅՍ

Գողարիկ ծաղիկ՝ ազգեան գոնար ,
Գուն միակ գարդ և կեանք նինար
Զխն-աշխարհին ձխնաապիտակ .
Տարցրնեմ քեզ մատերուս տակ :

Կամ քե սիրտիս մօտ սգանեմ քեզ :
Ան ալ սառեք է ձխնի պես .
Ան ալ ճերմակ է շիրմի նման ,
Քու լեռնեղուց պես ձխն-դամբան :

Սիրարս ծածկող իմ անուրջիս ,
Ով կարվայս , կը նրմանիս .
Ան աչ սիրտիս ցաւին վրբայ՝
Մինասօրիկ կը գուրգուրայ :

Ծառիկները կը բուսին նոս :
Սուրբ կարվայս , լաւերժանոս
Զիւներուն տակ , դուն չես բուսիր ,
Մինչ սիրար նոս վերջն ոսնի իր :

Ս Ի Ր Ո Յ Վ Ե Ր Զ Ը

Երազի ժամն է : Մըրընչապն՝ երկիր ,
Ինչպէս խորնարդը կը սքօշէ հոգին :
Լրասրեանն աչքերուս , ս՛վ իմս , սկանչ դիր :
Աչքերբա կուլան , աչքերս կը խորնին :

Շիրերն արցունքիս մատերը կ'աչրեն .
Ես սիրարդ , պուպրիկ , չիզգար տախկա :
Բայց զեր խարէ իս . գոնէ մարդկօրէն
Համբոյր ս'ի՛նծի տուր , համբոյր խարերայ :

Զորցան ծաղիկներ : Կարճ և ժամն , աչուր :
Սիրաբա ցա մ'ունի . սիրաբա վերք մըն և :
Բայց ի՞նչպէս ապրիմ ես առանց ատոր .
Սիրոյ վիշտեն գտտ ի՞նչ ունիմ քենն :

Ս Ի Ր Ո Յ Կ Ա Ս Կ Ա Մ Ը

Պաշտոներա տեսայ փրջելն ամեն օր ,
Կարգաւ փրջելն երազներուն ևն աչուր .
Տեսայ անկումն նրականերա մեծանուն ,
Եւ քայքայումն ևն երգանիկ սիրտերուն :

Տեսայ վիշտեր , ցաւերն ամեն՝ որ նոզին
Կը բարբրիկեն ճամբուն վրայ այս կեանքին .
Պատրանքները ամենեն դառն , և դաւեր :
Տեսայ Զարին յաղբանակը գերիվեր :

Բայց մեր ապրած խրոտկրներուն դաւաճան ,
Տառապանքի խոր վերքերուն մեջ դաման ,
Էն սովալին , ինձի համար , և են բիրտ՝
Սիրոյ կասկածն է որ զըմօխք կ'ընէ սիրտ :

Յ ՈՒՇԱՏԵՏՐԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Ճակատոյ ի վար սառտակե
Հոգիս արցունք կը բախէ :
Թո՛ղ որ պահ մը մըրտակե
Հոգիս յոգնած խոճապէ :

Ի՛նչ փոքր որ կեանքն իս խորի ,
Երբ կ'անցնի սեքն իսկ , բարե :
Մարդ զոր տեղը կըշտապի ,
Ձի յոյսը լոկ խորխորի է :

Յաւր սիրտեր կը բախէ,
Յաւր անգութ վիշապ է :
Սիրտը խորունկ վիրապ է .
Կեանքը , ախտ՛ս , պարապ է . . . :

ԿԸ ՍՊԱՍԵՄ . . .

Ես կըսպասեմ , կը սպասեմ որ
Սիրտիս վրայ շող մը ծարէ :
Գառն է կեանքը , և ամեն օր
Կեանքն ըսպասում մ'ե՛զ զբերէ :

Գարնան գալուն կըսպասեմ դեռ ,
Որ ժրպիտ մը ծաղկի նորէն :
Ես կըսպասեմ որ երազներ
Հին նրճաչներ ինձի բերեն :

Քիչ մը սիրոյ կրօպատեմ ես ,
եւ կրօպատեմ խաղաղութեան ,
եւ կրօպատեմ որ վերջապէս
Ոստիները եղբայրանան :

Ձեռքիս վրաս գորովներու ,
եւ սիրտիս մէջ լացոյ գորի՛
երջանկութեանն ըստանելու
Միակ յոյս կը միամտի :

Ես կրօպատեմ ձայնի մը նոր
Որ նին երգ մը կըրկնե նիւտոյ :
Ես կրօպատեմ բանի մը որ
Մասնէն առաջ վախնամ չիզայ . . . :

IV

Ճ Ա Ն Բ Ո Ի Ն Ե Ձ Ե Ր Ք Ը

ՈՒՂԵՒՈՐԸ

Կուգամ երկար ճամբե մը, խոնջ ու վիրաւոր :
Ծաղիկ-շոյար ջրջազրրգիւ. վեառեղեն՝
Անդունդի մը եզրը նստայ . և տեսայ որ
Թակարդ մ'է կեանքս ինձի չարուած վատօրեն :

Կուգամ, կեանքեն ըրերով նետս իմ նոգոյն
Վերջապոյսի բարեկը, նի՛ն, գունարափ,
Ուր կրօրոմփոփ մանու երազ մը արժեղոյն .
Կուգամ ինչպէս մեռած նոգի մ'առխարխափ :

Կիներն իրենց սերը ինձի ուրացան ,
Ինչպէս մանր իր կեանքն ոչինչ բայց անկեղծ :
Գրծբախտներն իսկ , գոր սիրեցի եւ այնքան ,
Իս կը զըսնեն արխուր , ե շատ բանաստեղծ :

Կտորամ սիրտըս նիւանդ կուրծքիս տակ ըրուեամ ,
Կուգամ ըստուերն երիտասարդ անցեալին ,
Ըսպատեցով աննրպատուակ , անաստուամ ,
Մինչեւ կարազն ըսե երզը իր վերջին :

Ձ Մ Ե Ռ Ը Կ Ի Զ Ե Ա Յ Ս Ի Ր Տ Ի Ս

Ապրիլի ծաղիկն աղտոր է ե զուարթ ,
Ինչպէս սերը որ նոզուցն կուգայ դեռ .
Բայց աշնան տերեւն աղտոր է քան վարդ ,
Ինչպէս անուրջն որ կ'անցնի սիրտէն մեր :

Երեկ երջանիկ յոյս մը կը գեղուր
Աչքերուս մէջ՝ ուր կը նեձե այսօր
Ինչ որ կայ դրծբախտ , ինչ որ կայ արխուր՝
Անցնող բաներուն յուշքէն նեւաւոր :

Յընուրփին տեղը խըռովք և անդոն,
Հըմաչքներին վերջ ծիծաղը մըռայլ :
Կոյսեր կ'անցնէին սիրտիս մեջէն զոն ,
Հիմակ մեռելներ կ'անցնէին յամբարալ :

Ազրիլի ծաղիկն աջուր էր , և գուսրք . . . :

Գ Է Ե Բ Ն Ա Ջ Դ Ն Ե Բ

Երեկ , սիրոյ երանութեամբ զինովցած ,
Մառի մը տակ նըստած էինք , զիբկ զիբկի :
— Այսպէս իբար յառեա սիրենք , կ'ըսէր ցած :
— Գեռ չեմ սիրած այսքան ուժգին , նըծծեցի :

Ատուղազարդ երկինքին մեջ , սիրո՛յ ցաւ ,
Ասուպի մը տեսանք սուրաչն հեռախոյս .
Գոչացի ես : Աչքերուս մեջ նայեցաւ .
— Աստղերն ալ չե՞ն սիրեր , նարցուց անձկալոյզ :

Ձեռքիս վարդը ձեռքիս դողեն յեղակարծ
Փերբոտեցաւ : Լուռ , նայեցանք բերբերուն :
Ան միսամի ժողվեց բերբերն , երբ մեկանց
Փիշերուան սիւրն անոնք տարաւ շատ նեւուն :

Կը սիրէինք , ու բընագղներն այս խորունկ
Կը նեզնէին մեր կեանքն նազիւ կըջանիկ :
Ձեռքիս վըրան բզգացի շիր մը արցունք :
... Մեր կարճ սիրոյն ան կասկածն էր անդրանիկ :

ՈՒ ԿԻՆ

Ո՛վ կին , սերեն ու երագեն
Ձուլուած ճաճանջ , ով անմեկին
Կախարդանքի մը բուսեղեն
Աստուածու մին : Ով աստղ , ո՛վ կին :

Ով բաժակը քաղցր նեշտութեան ,
Ով աղիքեն և փրփուրեն
Փրրղած տարտու : Յաւերժական
Վայելքին ո՛վ գաղանիքն ամեն :

Ով խոստովուել բանուեր , և սուրբ
Պատրարի մը սուան երջանիկ :
Ով կամեածին ծաղիկը նուրբ :
Ով սիրտերուն խառնքն անդրանիկ :

Ով կուսք՝ երբեք նոյնը միշտ աղ :
Ո՛վ վայրկեան մը . ո՛վ յախտեան :
Այգը նոգւոյն վրայ մըուայ :
Ո՛վ զաղտախարն արքայութեան :

Գուն , բոյրի մը պէս անշոշափ .
Գուն , սանոյ ժամն անկերպարձ .
Գուն . երազ մը մըշտախարխտի :
Գուն , այս կեանքը , և մանն յանկարծ :

Թե չըլլայիր խկ սերն , ո՛վ կին ,
Քենե զատ ո՛վ , զուն սիրոյ սեր ,
Գեղեցկութիւնն այս աշխարհքին
Մեր սիրտերուն պիտի բտեր . . . :

Լ Ե Լ Ա Կ Ն Ե Բ Ը

Առտըւան մեզմ սխրին տակ ,
Մեզմ նամբոյրին պէս կոյսի ,
Կր զողջըղան մեկուսի
Լուրբ վեգակներն ու սպիտակ

Մեզմ նամբոյրին պէս կոյսի ,
Առի անոնց բոյրն յրատակ .
Լուրբ վեգակներն ու սպիտակ
Տարփոտ բանջեր են՝ բսի :

Առի անոնց բոյրն յբառակ ,
Կարծես հեւք մը նոր հարսի .
Տարփոտ լանջեր են՝ բսի ,
Ցուքերն այգուն գերք լեյակ :

Կարծես հեւք մը նոր հարսի
Լեւակն ճեշտանք մըն է սաք .
Ցուքերն այգուն գերք լեյակ՝
Պրզտիկ ծովեր են վարսի :

Ե Ր Ե ՈՐ

Երբոր յառիկներն անգամ մ'ալ ծաղկին ,
Ու գարունը տայ իր համբոյրը կոյս ,
Դուն պիտի չի տաս սիրտդ վերջտին՝
Առաջին՝ օրուան պէս սուրբ , քաղցրայտջ :

Սեւքն իր խորշոմներ կը գընն ճակտիդ՝
Արտտի մը պէս այս կեանքին վերայ :
Շուշան գոր ցաւը կը սրբծէ կոպիտ ,
Այս կեանքին վերայ նոպին միշտ կուշայ :

Եւ համբոյրդ պիտի ջրլայ կոյս՝ երբոր
Նորէն յամփիկներն ծաղկին նշտաբոյր ,
Եւ բրտնները դաշաշով աղւոր
Գարնան ծաղիկներն օծեն գեղարոյր :

Երբոր յամփիկներն անգամ մ'ալ ծրին ,
Դուն ապագային յոյսովն առչքցիկ ,
Եւ կրննկ տալով միշտ քառքոյ անցեալին ,
Պիտի փերբուսներ այլ սիրուած ծաղիկ :

Քանզի սերն ունի մեկ զարուն միայն ,
Եւ բօշնեկն վերջ չի ծաղկիբ կրկին :
Ու կ'անցնի սիրոյ յուշն իսկ՝ չքուկեայն ,
Ըննչ ամեն զարնան յամփիկներ ծաղկին :

Ն Ո Ւ Ի Բ Ո Ւ Մ

Քեզի պիտի տամ քընտրիս
Եոյր կրգերը սիրատարի ,
Եւ նմուսուրց քընտարս որ իս
Օրրեց յոյսով մը մըշտախտար :

Քեզի պիտի տամ պաշտո մը
Երագնեկու շինուած միայն ,
Եւ նմայքներու վարդ եղևը
Ուր կ'արբենայ սերս չքուկեայն :

Վեզի պիտի տամ ամեն բան ,
Տիեզերքն իսկ իմ մուսմուսին ,
Որպեսզի դուն միաննեման
Եսխ ըլլաս լոկ բագունին :

Ու պիտի տամ քեզի նաև
— Երջանկութիւնն առ է արդևն —
Սիրտս , որ բառնա ձեռքովդ բերև՝
Երբ դապրի օր մէ սիրելին :

Ի Փ Ա Ռ Ս Գ Ե Ղ Ե Ծ Կ Ի Ը

Տաճարներ կանգնենք , որ ճիացումի
Խոնկեր վառեն մեր սիրտերը բարձառ :
Մարդկութիւնն այսօր ջրախառ կը ճիծի՝
Գաժան տաղտուկի ցառովն ու ժառագար :

Տաճարներ կանգնենք Գեղեցկութեան՝ որ
Սիրտն ազնրական քորմն ըլլայ բարի
Ի՞նչ է այս պայքարն անեղ և ամուր ,
Ի՞նչու կեանքն այսքա՛ն կիրթերու գերի :

Պերճ զըպրօցներով քաղաքներն են չի ,
Կաճառ , մուգեռն՝ փայտն համադրոյ :
Բայց Գեղեցկութեան սերը օր օրի
Կ'ուժանայ . սիրտը ծոյլ է և անխոյր :

Ես ի՞նչ բնեմ այդ սրբասները ճոխ ,
Ուրիկ : Բընուրիւնն է վըտարուած , ուր
Ազնիւ ըննազոյներ կ'ըլլան սոնակոխ .
Երբ քանցնիր շունչն հոն Գեղեցկին մաքուր :

Ազատութի՛ւն , հոն ուր սերը չիկայ .
Եղբայրութի՛ւն , երբ կեղծիքն է բաքուն .
Հերի՛ք այդ բառերն՝ շուրթերու վըրայ ,
Զոր կ'անարզեն սխն ու դաւ սիրտերուն :

Ենե՞ճ հոգին երազ կ'ուզէ , խոսե՛ւ ,
Թո՛ւիչ կ'ուզէ հոգին , երգեր ու պատուկեր :
Աւա՛ն , այժմ հոգին դառն ու յափրացեալ ,
Գեղեցկին հանդեպ ա՛լ չի բարախեր :

Ով սնանկութիւնը հոգւոյն վիրաւոր ,
Թըռչո՛ւն փետրարափ՝ ճախրելու անկար :
Ով պարտութիւնը Գեղեցկին աղւոր ,
Ով վե՛ն ժկարելու ուրուագրումն անհնար :

. . . Տաճարներ կանգնենք , Գեղեցկին համար :
Բանաստեղծութիւնն , ախա՛ս , կը մեռնի :
Պէտք է որ վըտեմ յուզմունքներով յար
Մեր կեանքն ընենք գործ մը գեղարուեստի :

Թո՛ւյ մեր սիրտերն իսկ ըլլան Գեղեցկին
Տաճարներն , և քոյ մեր հոգիները
Գեղեցկութիւնով միայն տագորտին :
Հիացմունքին մեջ լոկ կ'ապրի սերը :

ԻՄ ԾԵՐ ԵՒ ՀԻՒՆՆԴ ՉՕՐՍ

Էր երբեմն , ձերն առարկայ էր բնոյանուր
Մեծարանքի . խմատուրեան աստուածն էր :
Իր լուրջ խօսքը վատ սիրտերը կը լքնուր .
Կունկրնդրէին իրեն աճեղ արքաներ :

Ցուպին յենած , ճերմակ մօրուքն նովերուն ,
Կերբար ձերը ամբոխին մեջ յարգալիր :
Իր ամպամած աչքը սեւեւ դեպ նեռուն ,
Լքուրեամբը կ'արտասանէր պատգամն իր :

Կո՛ւռքն անցեալին , թէ ոչ շիրիմն է վաղուան՝
Երբոր յաւեա պիտի փակուին իր աչեր :
Կորաքամակ ու զրջիկիոր՝ պազն է ան ,
Նանապետի սրբութեամբը յուսաջեր :

Յարգանք . կ'անցնի ձերը , դանդաղ և դողդող .
Իր օրհնութեան դեռ պետք ունին մեր սիրտեր :
Ես այդ յարգանքն , ո՛վ իմ ձեր նայրս , գերդ կորոյ ,
Իմ սիրտիս մեջ .բեզի նամար եմ կանգներ :

Ա Ր Ջ Ա Գ Ա Ն Ե Ը

Երեկ , պուրակին մեջ ուր
Ծառերը կը ձանձրանան ,
Գեւորդ գունատ և արխտր
Անըրջամուփ աչքիս վրան ,
Գըժբախտ սիրոյս կարտիին
Հայումաշէն քայքայուած ,
Երբը ձայնովս նայցազին
Քեզ կանչեցի անձկալրեաց :
Արձագանգն ինձի բերաւ
Անունդ ձայնիս նեա խրոտի :

Քեզ գրանկէն յուսագրաւ
Հեռացայ նառաջերով :

Այսօր , նորէն անտառին
Հիւանդ երազը բերի :
Բայց ան աղետ չե կռին .
Ան չե աղերս վայրի :
Կը նաւա՞ս , ո՞վ նրաշքի
Մը նրմայքը կամ սարսափ ,
Թե մըրմունջ մը պաշտելի
Կ'ըսե անունդ նեշտախար . . . :
Արձագանգն է մըշտախօս՝
Երբ ձայնն արդէն դադրած է :
Սերերուն որ կ'անցնին նոս ,
Յիշատակն է ան զուցի :

Ե Ր Կ Ո Ւ Ա Ս Տ Ղ Ե Ր

Երկու աստղեր իմ նօգուս մեջ կը վառլին ,
Գեղեցկազուն քան աստղերը երկինքին ,
Եւ աւելի խանդակար քան փարօսն որ
Պանապանն է նաւազներուն նեռաւոր :

Հոգիս մատուռ մ'է , այդ աստղերն անոր ջան՝
Այօրքին պէս սուրբ եւ սիրոյ պէս անմահ .
Անոնց ցոյքին մեջ ճաճանջը կայ գորքին ,
Եւ պրբիմական արցունքի մը բանկազին :

Երկու աստղեր սիրտիս կուտան թիչ մը յոյս .
Անունը կուգան աշխարհէ մը սիրոյ կոյս :
Երազ մը չէ սիրականիս աչքերն են
Որ իմ հոգեոյս մէջ կը սիրեն թաղցրօրէն :

Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն Ի Ս Ա Ն Ո Ւ Ն Ը

Սիրածիս անունը չեմ բտեր .
Ոչ մեկու կը կրրկնեմ անունն իր ,
Ոչ հովին որ կ'անցնի անտարրեր ,
Ոչ ծովին որ կ'ունայ ցասմնայիր :

Սիրականս փոխ կ'առնէ իր անուն
Անուրջէն , ծաղիկէն , աստղերէ :
Ինչ որ կայ գեղեցիկ և անհուն՝
Սիրածիս անունը կը կրրէ :

Սիրական գիտե՞ք ով է արդեօք .
— Գեղեցիկն որ երազ մ'է քան սեր :
Անիկա կինն է որ սիրտը լոկ
Անգամ մը թէ որ տայ , չի խաբեր :

Տ Ա Ր Ա Գ Ր Ի Ն Տ Ր Տ Ո Ւ Ն Ջ Ը

Ո՛ր եմ . . . : Լ՞նչ է որ
Հոգիս կուլայ արգասոր :
Սիրտիս վրայ օտարի
Ձեռք մը կ'երկարի ,
Ձեռք մը կապար ,
Տապար :

Արևն է պայծառ .
ձաճանչներ միայն լուսաշար ,

Եւ երկինք մը միշտ անամպ :
Կարծես թէ դիտմամբ ,
Սիրտին համար՝
Խառար :

Ո՞ւր եմ . . . : Հարցումիս
Արձագանգը կ'յուզի իս :
Անսպաստին խորն անվերջ
Կ'որոնեմ անպերճ
Մեր գիւղի տան
Ճանրան . . . :

Վ Ա Խ Ս

Սրբախկրս մի՛ բզբբտեր ,
Կը սրէ սիրտս . ե իր սեր
Սրբորսիւն մ'է , թանի որ
Նայուածքդ օձեց ան մի օր :

Սրբախկրս մի՛ բզբբտեր :
Փոքրս չէ որ իս վերբեր
Տանջեն , զի երբ կը սիրենք
Տառապանքն է գերբ օրհնենք :

Բայց ան սիրտը պահած է ,
և կը վախնամ որ գուցե
ենե՛ցուկ սիրտիս նեո այդպես
Քո սրբախիղ աչ ցաւցընա :

Ո Ի Ր Ա Ց Ո Ւ Մ

Քեզի նամար , նրմայրներեն , և բոլոր
Երազներեն նիտեցի փունջ մը ապար .
Եւ դուն , ո՛վ կին , զիրզ մատակրովդ որ զրգուանք
Ունին այնքան , փեստեցիր փունջն երփներանգ :

Ա՛յ սիրոյ կուռք , քեզի նամար , երգեցի
Սիրտին երգերն որ մարդ կ'ընեն անուանի .
Բայց դուն տաղերս նովին սրբիր , ատոնք են
Բանաստեղծի թիբունիկներ բսելն :

Բուրվառուցի քեզի , գիշեր քե ցերեկ ,
Պաշտամունքի հուրովն այրող հոգիս հեք .
Աշխարհք լրենց փառարանումս սիրախանդ ,
Ու քեզ սիրցուց ամենուրեք երգս հիւանդ :

Գեղեցկութեանդ համար բառեր տուն արլին
Հրբեշտակներն իմ քընարիս հըմայրին :
Աշուղդ եղայ , ինչպէս երգիս դուն մուսայ :
Քեզմով միայն բնութիւնն իսկ վնն տեսայ :

Բայց դուն անգութ , և սպերափառ , ծաղրեցիր
Յան որ կուչար երգերուս մեջ և սարլիս .
Միամտութիւնն իմ դրբուսպին կիսկատար .
Երգըքսուցիր սիրտս որ քեզմով կ'աչարհար :

Այս պատարանքը հոգիս այնպէս վըրդովեց'
Որ , հասկըցած քե այս կեանքին ստան ես մեծ ,
Կը փարձըլիմ , ջա՛ր կին , խարուած սերեն սլ ,
Քեզի երգած քերբուածս ամբողջ ուրանալ :

Բ Ա Ն Տ Ի Ս Խ Ո Ր Է Ն

Ապտաս զըմբեր մը կը բորկ գըլխես վար
Սարտուուն հիւժող արցունքներու մրտերիմ .
Թախծութիւններ կը դանդաղին ընդ երկար ,
Շուրջըս դառուող բըռնութեան դեմ սխերիմ :

Երեկ աշխարհն ինձի շատ նեղ կը բըւէր .
Ու հիմա բանաս ի՛նչբան մըուայլ է և անձուկ :
Նըկուղ մըն է . ողջ-մեռուկի . ուրտեղ դեռ .
Կը յամենայ կեանքը՝ պատարանք մանաշուք :

Չայնէր կուգան սարսել իս մերը խորանկէն .
Կոծր սիրտիս , և զբրան զոր կը կրղզին :
Կիսաստուները , զիսկի մը նման սառ . ,
Մանուան նամուրն ինծի բրանի կուտայ յար :

Խեղդուել նրազ կտարած քնարի մը ծոցն ,
Սրբինզի խազ զոր արցունքը կը բբրջե .
Գրծբախտ երգեր անքուն աչքերս կը գոցեն
Պան մը զխրուած մի կըջանիկ անուրջե :

Գրգուանք կ'ուզեմ , մեկը որ իս նամկրնար .
Սիրտը վերջին բառ մը ունի , սիրոյ բառ :
Խրուարտ ձայն մը , յաճախ յիշոց , կրսպաննե .
Այդ յայտն որ սրան մը փայփայեց իս գոնե :

Էտը նառած կանրեղիս կայծր դանդաղ
Նրմէն վրայ կ'ուրուագրե . զբախտ յարակախ :
Ձե՞ որ ես աչ , զբախտ նառնող մը լամբար ,
Շոգույս վրայ կը տատապին քաղծարար :

Կը մարի յայն ինքնին աջոտ լամբարին :
Ու կը նրծնեմ չարով տաղեր , ցրնորուն ,
Ռրոնցմե սխբն ու զիշերը կը տրերին .
Փրսփրստէրը յոգնած սիրտին ցաւերուն :

Քիչ մը զբգուանք , մեկը որ իս նամկրնար :
Չար կրսպատե սիրտս յուտայն նեւատարտ :
Սիրտիս մտոր գանրիլեն մը կը տքրայ ,
Մանասարսուտ . խորնուրդներուս միակ վրկայ :

Գանրիլեններ , գերեզմանի չափ խոնտ ,
Ռրոնցմե վարդ ու մեղեխիկ կը բարե ,
Կույսի դեմքեր , զոր տեսած իսկ չեմ բրնտ ,
Կուչան բիրիս մեջ մաներզ մը արտուրի :

Նրեւոյրներ խօջական որ կըզգածուին
Կուգան ցրնցել նոզիս զազաղ մը զբրկամ :
Շարցումը զոր կը բարբանջեմ չալազին
Կը նրբայրե . ստը կուտանքներն իմ վերբին :

Յընօրքներուս մեջ կը տեսնեմ անանդօրք
Յիսուս խաջ մը ոսփն շաղկած յըրօնարօր .
Իր սուրբ նեքը շարքքիս վըրայ կը դոջայ ,
Ու կը պագնեմ քայռլին նիւանդ ճակտին վրայ :

Գըզուանք կ'ուզեմ , քիչ մը բախօխ այս սիրտին :
Յուշքեր յանկարծ իս կը կանչեն արքամազին .
Ու երբ առաջ կը նետուիմ ես խօշաղեմ ,
Երկարէ դուռ մը կը ցըցուի ինձի դեմ :

Անշտտ զըմբէր մը կը բօրէ զըլիես վար
Աարտուները արցունքներու նիւծապառ .
Եւ ժըպտում մը , յետին յոյս որ կ'իջնայ ,
Վերջին անգամ կ'ողբվարի ճակտիս վըրայ :

Բ Ա Ն Տ Ա Ր Կ Ե Ա Լ Ի Խ Ռ Ո Վ Ը

Երեկ զիչեր յուսնի շոյն այց եկաւ ինձի .
Իր պայ նամբօյրն իմ քընացած նօզիս ցընցեց :
Անիկա բոյրն ունէր անոնց զօր սիրեցի ,
Եւ մեղեղին ճաչներու նին ու արքամանեմ :

Երբեմն , յիմար որ կը նաւտայ կեանքին ունայն ,
Կերգի գոն յուսնի տակ յոյզքն իմ սերերուն :
Հօզիիս մեջ բախուած աստղեր որ մարեցան .
Աճիւններ այժմ աւերակին մեջ բախառուն :

Տաղերը գոր յուշագրեցի , տղեր յետին ,
Շուտով պիտի մաշին պատին վրայ խոնա :
Մոր բանտիս մեջ գոր ձրացի ցուն իմ սիրտին :
Հառաչանքս միայն ինձի ընկեր եղա :

Կամարները կը սարսափին հառաչանքս .
Ու սիրունիս , հինա հեռուն , գուցե մոռցած ,
Աւանդ , պիտի չի գիտնայ քե հատայ ինչպես ,
Գողցոջ շարքիս եզրն օրհններով մը սիրազգած :

Վերջապար կը պրտաբառ սրտիկըս չոկ ,
Հինա սուգ մը այդ խորհուրդն ալ գոր պաշտած եմ :
Ծոյլ բառուերներ կը հարցնեն ինձի աննոզ
Թե կեանքս ինչու երազին գունն քրի վրտեմ :

Հոգուս ներսը մանանրագ մ'ալ կը ծորի .
Գեղեզմանեն սիրուած ձայնի մը յուշքը տարտամ .
Ու կը դողամ , զրնտանին մեջ ցուրտ և վայրի :
... Աչքքս խրված , Հաւատքի մը պետքը կրգզամ :

Գ Ե Ղ Ե Ց Կ Ի Ն Կ Ր Օ Ն Ք Ը

Եկեք , եղբայրներ , ամենքս այս իրկուն
Մըտնենք սա տաճարն ուր Գեղեցկութեան
Բազինն է կանգնած , և մեր սիրտերուն
Յոյզերը բոց հուն քիչ մ'ազնրանան :

Ան միակ կրօնքն է , որուն համար
Ոչ ձեռ կայ և ոչ աղանդ նորանոր :
Բոլոր կրօնքներուն աստուածն ուղղափառ .
Ձի հիացմունքն է չոկ աղօթքն անոր :

Երբանք պաշտելու Գեղեցիկն այսօր .
Որովհետեւ նոն պիտի մոռնանք թե
Կեանքի պայքարը նեոով բունաւոր
Բամնեց մեր սիրտերն , աւս՛ղ , իրարմն :

Գոնե այդ սուրբ ժամն ապրինք միատեղ ,
Գեո մանր չըրած մեզ եղբայր բրունի .
Գեր Գեղեցիկութիւնն պան մը յորդագեղ
Մեր սիրտերն ընե կեանքին արժանի :

Դ Ա Շ Տ Ի Ծ Ա Ղ Ի Կ Ն Ե Ր

Քրնքուշ ծաղիկներ որ ջունին անուն ,
Ոչ ալ վատքը միւս ծաղիկանց զրգուելի :
Զարգարանքն համեստ դաշար դաշտերուն ,
Ուր ծաղկատաւանք ինքնին կը ծրլի :

Առարւան ցօղբ անտնք կ'ոտոզի ,
Կը ժրգաի արեւն յար անոնց վըրայ :
Պրզտի՛կ ծաղիկներ , տանջուած ոչ ոքի :
Դրամով չեն զընտիր , սիրտն անտնք կ'ըղձայ :

Կր քաղէ անցորդն երկայնքը ճանրուն .
Ձի կը նըխրուին անոնք անխրտիլ .
Եւ ծաղկեփունջը առատ և նախշուն
Սիլասին կը խօսի , շուտ մը չի մեռնիր :

Ու քե որ մեռնին գեղեցիկ կրնոջ
Մը ձեռքերուն մեջ , որուն են առտջ
Խօսեցաւ լեզուն իրենց սիրակոջ ,
Երջանիկ են երբ ըզգան իր նառտջ :

Զ Գ Ա Յ Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

Անգերեն վար
Կը կտրի շար
Թափածանք նին
Ան երկինքին ,
Մեզ սիրտերուն
Վըրայ խորնուն :

Ու նովին սոյլ .
Երբ նոյլինոյլ

Ծիծեռնակներ
Կը սուրան վեր ,
Մեր հոգույն վիշտ
Կը բերէ միշտ :

Ի նչու արդեօք
Գառնուրեամբ լոկ
Կը նրաճախն
Սիրտեր մերին ,
Ամեն անգամ
Երբ քաղցր է ժամ :

Յոյգերն օտար
Կը դիւրեն յար ,
Իբրև վեպեր
Չոր չենք ապրեր :
Եւ կ'ըսենք թէ
Կեանքը վատ է :

Ա Շ Ո Ւ Ն

Տակախն սիրտը տենչանքներ ունի՝
Ձերագուած սիրոյ , սիրուած անուրջի .
Տրխտը՝ համբոյցի մը համար որ դեօ .
Ոչ մեկ շրքրտնքի վրայ է ծրներ :

Տրխտը ե յոգնած՝ յուշերու համար ,
Հանգուցեալ ինչպէս տարիներն երկար՝
Որ այս կեանքին բեռն ծանրալուծ ըրին ,
Սիրտը տենչանքներ ունի տակախն .

Գոյարիկ ձայնի մը՝ գորովէն դողդոջ ,
Քրնբուշ ձեռքի մը՝ դեռ չի սիրած կնոջ ,
Եւ բոլոր վերջին արքամութիւններուն
Որոնցմով սիրար կը մեռնի ժրպատուն :

Օ՛ , կը նրմանիմ եւ անցնույ յոյսին
Որ նոր սերերու երազն ունի սին .
Իրիկուան վրջույ սիւքին բախձապի՝
Որ տերեւներուն վըրայ կը մարի :

Բայց նեձեձանք մը շուրջրս կը յածի .
Վընուկ մը կ'ըսէ իր պատգամն ինձի :
Ու եւ չեմ գիտեր , ի նչու գոչանար՝
Մոռցրած սիրտիս սուգը կ'երգեմ յար :

Հ Ա Տ Ն Ո Ւ Մ

Ո՛վ մայր , սիրտիս մեջ բան մը կը բըրբուայ :
Տերեւին անկումն աշնան ծոցին մեջ .
Արցունքը կոյսին բարբիջին վըրայ .
Ինքնիրեն զոցուող տրխուր վեպի մեջ . . .

Անկաց աչքերով՝ ցամքած աղբերակ ,
Վերջին երազս աղ բաղեցի , աւանդ :
Մարտուռ մը ցընցեց ջիղերս ու երակ .
Մըշուշ մը հագաւ հոգեակըս նըւաղ :

Երեկ , մայր , յոյսին վազեցի ժրպատն .
Դարձի խոնջեանքը նե.ք տըւա ինձի :
Վերջապոյս արդէն չի ծագած առտուն :
Յընորքն անդունդին շուրջըս կը յածի :

Անձանօրն անձուն , ծրպանալ կախարդանք ,
Վ.իներ կ'որոնե գանկիս ներսիդին :
Փունջն ինկաւ ձեռքես ծաղկի երփներանգ .
Տըբառս եմ ինչպէս շիրմական նոճին :

Այս սիրար դըժբախտ , մայր , ինչո՞ւ ծընար :
Անձուն գորով մը , սեր մը խոր ու յայն ,
Ի գուր երազեց իմ սիրտս անդադար .
Անձուն՝ մօր սերն է , և քուկըղ միայն :

Տակաւ կը մարին շոյեր վաղանցուկ .
Մահուան բաշուկը կը նագինն վարդեր :
Ըսրլին մը կայ միշտ կտրձքիս տակ անձուկ .
Յիշատակդ է ան որ լոկ չանցնիր դեռ :

Ո՞վ մայր , սիրտիս մէջ բան մը կը բրբրուայ . . . :

ՈՒՐՈՒԿԱԳՐՈՒՄ

Հեռուէն կը լրտփ
Զայն մը խուլ բախձալի :
Խոկս է որ
Կը յիշէ :

Տերես մը դեռ դալար
Կը բափի ծառէն վար :
Յոյսս է որ
Կը բօշնի :

ձըրագիս բոցն արդէն

Կը մարի յամբօրէն :

Ահա է որ

Կը մեռնի :

Գագառ ճը կ'անցրնեն

Փողոցին անկիւնէն :

Կեանքս է որ ,

Ոն , կ'անցնի . . . :

Մ Ի Ի Ս Զ Ո Յ Ե Ը

Թըշուառութեան առջիկ' սրուն սիրտին քով
Մոլորիւնը դարան լարած կըսպասէ ,
Կոշտ ձեռքերէ ճըմլուած ծաղիկ , պըջրանքով
Կը հանգրիճէ շրջագգեստը մեռարտէ :

Հանրակիներ է . ամօ՛ր իրեն : Մեռքն է ան :
Նողկանք կըզգան , և ինքը լիբը կը կոջեն :
Բայց տիղմին մեջ ինկած' քերեւս երեկուան
Գոճարն է միշտ , գոճար տիղմին իսկ մեջէն :

Աչքերուն մեջ արցունք մը միշտ կը փայլի :
Գուցե կոտրած սիրտ մը ունի՝ մեռք չե՞ ան :
Գուցե զիջը և ձանձրոյրը զազրելի
Կը տանջեն ան : Իր գաղտնիքը ե՞րբ զխոցան :

Եւ յանցանքն ի՞նչն է արդեօք , երկ բիրտ
Օրէնքները ընկերութեան անարդար
Զրգեցին որ ինչոյ այդ կինն , և իր սիրտ
Խտրը ըլլայ բրնձայրներու վատարար :

Սիրոյ խարոյ զխրանքներէն խեղճն արբշխո ,
Սիրականին քեւերուն մեջ անձնատուր ,
Երկ արտա — ինչպէս ամեն կին — անկշիտ
Սիրան ու մարմինն , և զբուեցաւ անարխտուր :

Երկ , անօր կամ չըբարտ , անխորձ դեռ ,
Շուտ քրշուեցաւ չար նոսանքէն ցոփութեան՝
Որ ազատե խեղճութենէ իրեններ ,
Յանցաւորը ո՞վ է արդեօք , մե՞նք քեւ ան :

Տիպին մեջը տաներ է այդ դըժբախտ կին ,
Բայց կեղծիքով չի պահուրօր մեռքին մեջ .
Մինչ կը վըխտան պարկեշտ կիներ մեր չորս զին
Զոր մուրին մեջ կը բողբոջեն կիրքն անշեջ :

Կը վազէ սուտ արագանքներուն խեղաղոյ .
Ատեղութիւնն իր սիրտին մեջ զըրած բոյն .
Ու կը պատկի , ինչպէս զո՞ն մը , ամեն նեղ
Ըզգայով նոյն դատնութիւնը , սխր նոյն :

Կը սիրէ ան , օր մ՛այ , սեր մը յիմարի :
Ի՞նչ սեւ պատրանք : Իր անկուսին ցաւագար
Խիղճի խայրն է : Այդ կեանքն , աւանդ , կը վըշրի :
Եւ բացող մը խեղճն իր ետին չունենար :

Խ Ե Ն Դ Ը

Սփինքսին մտա , առեղծուածը որ յախտան
Կը խրոտիկ նոզիները ականաւարակ ,
Խենդ մը՝ աղտոտ գրրգեակներով իր ապշուրեան
Նայուածքն անձուկ կը պարտացներ արեւին տակ :

- Ի՞նչ կը խորնիս նոտ , նարցուցի կարեկցարար :
- Պան մը քոտեց . չետոյ , մեզի չի նայելով՝
- Ի՞նչ կը խորնիս , քե՛ մարդն այտալա ի՞նչու չրկար
- Քըլխովը մարդ , իսկ գրվիսն վար ալ ուզա կամ կով :

Խընդացին հոն գրանըտղներն . ու նեռացանք :
Քիչ մը վերջ ալ , Բուրգին ոտքք , խենդը գեաին
Փրոռած գրտանք . երկինք կ'ուղղէր աչքն իր յառանք .
Մեզ չի ճանչցա : Կարծես կը մտեր խեղճին հոգին :

— Մի պառկիր հոս , քաղաք չերբա՛ս, ըսի անձկա :
— Քաղաքը մարդ չիկայ , հրձեց : — Հոս միքե կա՛յ :
— Ես կամ , ուղտերն , եւ մեռելներ , վըրայ բերա :
... Եւ դարձուց գլուխն անապատին կողմն նեռակայ :

Մ Ա Ր Ա Պ Ե Տ Ն Ե Ի Ը

Ինկածներ են , անոնք ալ , և գոնէր դըժբախտ .
Ձի փորձեցին քառել կեանքը որպէս ոճիր :
Եւ վաղածամ բըռնի մատուան ճանկն ապերախտ
Անոնց ճակտին վըրայ դըրա իր ցուրտ վըճիտ :

Նուրբ ցողունէն փըրցըւած գիրգ վարդի կոկոն ,
Որ շատ շուտով պիտի բուսի . մինչ ըսպաննոյ
Ջեռքերն անգուր որ Աստուծոյ բրին ան ձօն՝
Կը կարկառին դեռ . դեպ երկինքն աղօթաշող :

Աղքատութեան եւ կամ սիրոյ բիրտ ցաւերն
Վիրատորուած երազատենց փափուկ սիրտեր ,
Զոր կը կարբեն կեղծաւորներ , բերեւօրեն
Կ'ուխանն ինչ որ Աստուած իսկ մեղք պիտի սեպեր :

Գոցն՛չ աչքերն աղեւս կեանքին գոր կ'ուրանան ,
Ու երկինքին միայն նայիլ նաւաւորով կոյր ,
Երբ նորիզոնն իսկ բախանցել ջնն բաւական ,
Թրքնն՛չ կեանքին երբ սիրանանոր կու տայ նամորդ :

Սիրոյ նամար միայն ծընած , սերն ոտնակոխ
Ի՞նչպէս ընեն . իսկ շրքրունքներն որ կ'երազեն
Վաստ նրպանքներ՝ կրբնան խաջը պագնել անոխ :
Զոննր , աւանդ , զուր տեղ խրչուած սիրոյ ծոցեն :

Կ'անցնին , կրբոտ եւ բաղկադեմ , նիւանդ վաղուց ,
Եւ իրենց սեւ քոյներն նոզին ըմբոստ կ'ընեն :
Գառնայ կ'ուզեն բերեւս կեանքին , եւ ծանրալուծ
Կը վարանին , ամօրեն կամ ուխտին վախեն :

Յաճախ կեղծիքն իրենց դեմքին վրայ բախտուն
Կը մատնելի , եւ փառաբուշ ձայնին մեջեն .
Եւ իրենց մեարն նաւաւորին կողմ ուղղուած պանուն ,
Երենց սիրտեր տարփի յոգրով կը մեղանջեն :

Աղսոր այ են , եւ դեռ.առի : Մարգըրտի պէս՝
Թըխազակապոյտ աչքերնուն մեջ կը պրտոյի դեռ .
Արատասուք մը : Անոնք , զոննր , կ'երբան կարծես
Գեպի մանն որ , մեղքընալեն , անոնք չուզեր :

Մ Ե Ղ Ա Ի Ո Ր Ո Ւ Յ Ի Ն

« Ո՛վ Տէր , մինչեւ ցարդ շատ մեռք գործեցի ,

« Որովհետեւ մեռքն ինձի քաղցր եկաւ :

« Մեռքը , դիւրական , բացաւ զիրկն ինձի .

« Աչքերս զոց ինկայ , տակաւ առ տակաւ :

« Հիմա , վրձացած մարմնիս մեջ վերքեր

« Կը կոտտան . նոզիս դեռ նոր բարտաւած

« Կուլայ : Անդունդին շատ խորն եմ ինկեր .

« Ելելի կ'ուզեմ , բայց չեմ կըրնար , Աստուած :

« Գուն որ նրգօրն ես , գուն որ կր ներես ,
« Վերջին ուժ մը տուր , գառնամ ես քեզի .
« Փրկիկ իս զիշի տառապանքներես՝
« Որպէս զի ըլլամ քեզի արժանի :

« Ինչ որ ունիմ , Տէր . . . մեռչերս , անա : Բայց
« կը դողամ զիմացդ , յայդոյդ ու գազիր :
« Մարմինս յարազիտձ , կիրքերս առկայձ ,
« Շրթունքս զրկիրձ , համբոյսս է պատիր :

« Ներկ , ով Աստուած , ներկ , որպէս զի
« Հոգիս մաքրուի ներմամբդ երկնային ,
« Եւ յացոյ աչքերս՝ շողով մը յայսի ,
« Աչքերս որ զըղջմամբ քեզի կը նային :

V

Տ Ա Ռ Ա Պ Ա Ն Ք Ի Ն Յ Ա Ղ Թ Ա Ն Ա Կ Ը

Ս Օ Ն Ա Տ

Ծառերուն ծոց շուքին ասկ սարսուռներ կան ,
Բնչակս սարսուռներ նոզիլա մեջ ,
Երբոր քեզի խորնիմ :
Ծառերուն ոտներուն մեջ քափառական
Երազներ կը պարեն . և կուչան
Երգ մը տարտամ ու աննիմ :

Ակերուն , առուակներուն վազքին մեջ ձայներ կան ,
Չայներն անոնց որ կը տառապին նոս ,
Հեծկրտանքի ձայներ :

Որպէս թէ անպատանք մեռելի մ'ըլլային գուժկան ,
Գեռ իրիկուն ջեղած , խիտ շատ կանուխ ,
Մեռելի մը անտէր :

Աջքերուդ նուաղկոտ նալուածքէն կը բափին
Տրամուրխանները սիրոյ մ'աննար ,
Սիրտիս վերքերուն վրան :
Աջքերուդ աննունին մեջ , յոյսի տարափին ,
Ըսե , ե՞րբ պիտի բաղես , ե՞րբ , այս
Սիրտը յուսանատական . . . :

ՈՒՆԱՅՆ ՈՒԹԻՒՆ

Զանգակները կը նեճեն իրենց արտունջն ողորմուկ
Գեպի երկինքն անողոք ,
Կոժող՝ որպէս թէ
Գաւարներ կոտորուէին յանկարծ , մեծադմուկ ,
Սեղանին վրայ՝ ուր ամեն ոք
Կեանքին կը ստէ :

Բայրայուած նոզին , պարապուրեանց
Գիշերին մեջ , նշտասարսուռ ,
Կ'ոզեվարի :

Ծաղիկեխառնջը կը բռնմի , պատրոջ ու վաղանց
Երջանկութեան մը գո՛ւր
Զո՛ր բարի :

Գեղօնը գետին ինկած ձեռքէն անզգուշ ,
Ճղճիմ աւերակ որուն
Կը նայինք դեռ :
Կառնին , որուն սակ սիրեցինք — ի՛նչ անուշ ,
Գազառն է զարդարուն
Միրո նոյն վաղամեռ . . . :

Վերջապոյտի շողերուն մեջ նոզի
Մը , եւ մեր նոզինքէն յուեա
Բան մը կը մեռնի :
Ու մեր երազներուն մրան կը մօրմօքի
Յիշատակը , սակաւ ան՛նեռ ,
Միրոյն երբեմնի :

Ախ , ինչո՛ւ , միամիտներ ու խարել աչ ,
Երջանկութեանց կը նստանք ,
Յախական կ'ըսենք .

Մինչդեռ նոզին կը կանխզգայ ու կը խտկայ,
Մինչ ամեն բան տառապանք
Է նոս , կեղծիք ու նենգ :

Փրփուրը մատուրներուն մեջ կը նայի, զիւրա
Բոյրը , մշուշը , յոյսը , սէր ,
Կը ծխբախտին յար :
Փառքին կառչող նիւանդ սիրտերը կարգաւ
Վաղը պիտի բլան ձեր ,
Եւ ամօրանար :

Խեղճ նոզիս աչ , ինչպէս նոզինքը բոյսը բարեմիտ ,
Իսեպին մօտ կը նիւծի ,
Անխառ եւ քէ անոյս :
Օ , վաղը երբ նոր սիրունիս գայ գեղածպիտ ,
Պիտի բնեմ որ այժմէն երգե ինձի
Մանր խեղճ նոզոյս . . . :

Ա Ն Ա Ի Ա Ս Ի Կ

Անաասիկ ջլատիկները որ դեպի ստուերները
կ'երերական,

Խարխափե՛ն, դժկամակօրե՛ն :

Ու խնդա՛ն վերջ կույան դեօ :

Անաասիկ հոգիի բորախտաւորները, ինչքան

Ազազուն, և րախժոտ, զոր կը սպառեն

Անկարելիին խօյ տենդեր :

Անաասիկ միտիկները, գլուխին ծռած, և մռայլ,

Որ գերմարդկայինը այլուր կը փնտռեն,

Խնկելով աղօրքներ խօյ :

Անաւաթիկ ստրուկներն, երկրպագուներ որ յամբարաթի
Կը հասնին կուս.քի մը ոտքն արդէն,
Ամենքն ալ պաշտամոյ:

Անաւաթիկ ամբոխին մեջ սինիկներն ալ, որ օրի
Բագմարիւ, որ կը բորվեն ուսերնին
Եւ ինքզինքնին կ'ու բանան:
Անաւաթիկ միտքի սնանկներն, հանձարներ խաւարի,
Որ իրենց ձուտերուն վրայ կը ծիծաղին
Էրենք նախ, եւ ս'ըբան:

Անաւաթիկ յաբրացածները, սիրելն ու սպրելն,
Էր արդէն քիչ քիչ մեռնիլ կըսկսին,
Ու ժարածի ու կեանքէն դժգոհ:
Անաւաթիկ նաեւ պզտիկները, զոր կ'աղլաղեն
Կոշտ ցաւերն այս կեանքին սուտ եւ սին,
Գլխիկոր իբրեւ գոհ:

Անաւաթիկ իմ սիրտս ալ, զոր չի հասկցայ բնաւ,
Եւ նոզիս՝ յաճախուած գառանցանքէն,
Եւ մարմինս՝ քանդուկու համար:

Անա՛, վերջապէս աշխարհը, ուր ամենքն ալ կտրգաւ
Միեւնոյն տառապանքը կը ներկեն,
Ձի համկնալով իրար . . . :

Մ Ե Ռ Ա Ծ Ն Ո Գ Ի Ն Ե Ր

Այս անտառն է խորհուրդներու աշխարհ մը տարօրնակ,
Տեսակ մը գերեզմանոց,

Խոնառ եւ մռայլօրէն երագունակ:

Կունաձեւ եղեխներն իրենց զբլիին վրայ խայրերով,

Վանականներ են կարձեւ,

Վեպարաօր, որ շարած են քովի քով:

Հովն որ ցաւազինօրէն կը սույն ստերուն մեջէն,

Մանամուագ մ'է վայրի:

Ի խնդիր երազուած կեանքին , եւ անձկակեզ ,
Գացի ճամբուն ծայրը , շատ հեռուն ,
Մինչեւ սեմը Գաղափարին :

Գաղափարին՝ անձանօրն հրակայ , ու տիրական ,
Բնութեան պէս գերազօր ,
Անհուն գերդ երկինք :
Անմատոյց խոհայ , գաղանիք որուն դեռ կը հաւատն ,
Եւ որուն համար կ'ըսեն որ
Աստուած է ինք :

— Տուր ինձի , մրմնջեցի դողալեն եւ աղաւ ձայնով ,
Տուր երջանկութեան ոսկի բանալին ,
Եւ բոկ ինձի թե ո՞ր
Է ճամբան երազուած երազին , մինչեւ հոգերով
Յոյգքերուն սրաչափն ուր կ'ապրին
Տենչանքները մաքուր :

Աստուած-Գաղափարին ոտքը ինձիւմ կ'արտասուէ՛ր
Եւ կը դողայի անձկութենէս . . . :
Բայց Ան ճակտիս վրայ

Համբոյր մը անգամ չի դրաւ . խոժոռ էր եւ անուկի :
Ու սղոթկաց էր ձայնը , գոռ՝ անեծքի մը պէս ,
— Տառապանքին գնա՛ :

Անգրօքն խարուած , բոյր հաւատքիս վիշկուն վկայ ,
Եւ խնկ աւերակ , եւ խմ գերեզման ,
Անկիւնը ճամբաներուն
Կեցած էի մտացնոր , տարտամ , գրեթէ անզգայ ,
Երբ Կինը , քաղցր՝ սփոփի մը նման ,
Գեւա ջցուեցաւ ժպտուն :

Գեղեցկութիւնն էր , բարի եւ աղաւր ինչպէս Սերն ինձի
Նկարած էր ցնորքներուս մեջ նստակին .
Յանցուեցայ հրապոյրեն :
— Եկո՛ւր , բաւ , գոնէ Սիրոյ ճամբաներէն նշտալի ,
Տանիմ քեզ Տառապանքին :
. . . Ու նետեւեցայ Երեն :

Վ Ա Ղ Ը

Վաղը անորոշութեանց մեջ մշուշուած կախարդն է՝
Քեզի համար , և ինձի , և ամենուն համար .

Վաղը յոյսն է , կեղծ յոյսը կեանքին :

Ինչու կը փետրտես ձեռքիդ ծաղիկը , լինար ի ձեռք ,
Քանի որ չես գիտեր թէ քեզի անպատճառ .

Պիտի ծաղկի վաղը կրկին :

Կեցիր որ սկանչեղ բռնձ պատգամը հիւանդ հոգիին

Զոր դեռ ինքզինքիս չբսի , և գոր ցած

Զայնով միայն կրնամ ըսել ես :

— Վաղուան վրայ տարակույսի ամպը պիտի իջնայ մրին,
Եւ դուն, դեռ չի վայելած, ու ձանձրացած,
Իրիկուն եղեր է պիտի գոչես . . . :

Ախ, այսօրը մինչեւ երբ պիտի գոնենք, և ի՞նչու,
Վաղուան,

Որ գեշ անակնկալն է, և դատարկին

Մէջ նայող նայուածք մը սուտ :

Երջանկութեան պատկերներ պղտոր միտքին կ'երեւան,

Մինչ գերեզմաններ կը վտրեն անդին,

Վաղուան նամար, շուտ, շուտ :

Մնաս բարով, սիրականա, մեր սերն աչ սուտ է .

Վաղը պիտի դադրին երգ ու պար, և իրիկուան

Պիտի երգէ նուակ կարապ :

Զբլլայ որ նաւասա, թէ որ բռն վաղը շեզի թէ՛

Պիտի ապրի նոգից մինչեւ յախտեան :

Վաղը արդէն ուշ է, և պարսպ . . . :

ԶԱՅՆԵՐՈՒ ՈԳԵՎԱՐԸԸ

Նուագախումբը մերձակայ պուրակի մը խոր

Սիրուած եղանակ մը կ'ածէ այս գիշեր :

Հին յիշատակներ կը բռն :

Լուսօրիսն աչ մտիկ կ'ընէ մտախորն :

Ու գիշերը կ'աղօթէ մաշուած յուշեր՝

Անաստղ երկինքին դեմ :

Տօն մը բլլալու է, կամ նարսնիք մը, և արդէն

Խօյ ու աննոգ և գուարք սիրտերուն նամար

Ամէն օր տօն կայ :

... Բայց այս երածշաուրիսնը ո՞ր ապերախտ սիրուն
կը բռնի . և ի՞նչու արդեօք անարդար
Այս խնձիղն անուպայ :

Անիրաւ կը բռնին այս նուագները շատ ուրախ ,
Անոնց համար՝ և շատեր՝ որ ավտար են
Եւ թէ սգաւոր .
Զուարթ՝ նոյն խնկ խազերը բախճոտ և դամդաղ .
Որովհետեւ այս սիրտը մեղամտաջօրեն
կը հիւժի այսօր :

Կարծես անոնց որ չի կան՝ կանուխեն մեռած՝
Հոգիներն են որ կը կոծեն , կը ճչեն
Տրտունջն իրենց սառ :
Յիշատակներ որ մեզի կուգան բամբրնրաց ,
Յամեցող չի հասկցուած ցաւերուն մեջեն
Եւ հովին՝ կտարած քնար :

Թափորներ ճերմակ ու սև որ կարգաւ կ'անցնին ,
Աղւոր քնքուշ հարսերու որ վաղը սլախի բան
Սիրոյ երագները կոչս ,

Հիւանդներու՝ որոնց կ'ուշանայ մանր տակաւին ,
Եւ բշուառաներու՝ բոլորն ալ խեղճ անախրական ,
Թափորն ուղեկորոյս :

... Հեռուն , սենեակի մը մեջ ամացի , միշտ վակ
կը մնայ դաշնակն ուր սիրականին նուրբ մտակեր
Այլեւս չեն բրբռար . . . :
Բայց այս նուագածուրիսնը սիրուած ի՞նչու հիմակ .
Ի՞նչու այս երգը՝ գոր , աւանդ , ինք գոց գիտեր :
Ի՞նչու համար :

Երջանիկ օրուան ձայները , մեռած յախտնօրեն ,
Կարքննան խեղճ հոգիիս մեջ վայրապար :
Եւ անկարեղի ,
Ու անվերադարձ անցեալին բոլոր յուզքերը կը բերեն ,
Այս խմբերգին մեջեն խօշապար ,
Սիրախ որ կը մեռնի :

Լ ՈՒՍՆԻ ԼՈՅՍՈՎ

Կը սիրեմ մեղամտոյձութիւնը ամբասն գաղջ գիշերներուն,
Հանդարտ ու հիւժուոյ լուսնի լոյսի
Գիշերներուն նեղ:
Մեռնելու նեշտորակ բաղձանք մը՝ երազուն
Հոգիին վրայ սարսուղազին կը հոսի,
Նուրբ՝ լուսնալոյսին պէս :

Գորտերուն կրկնոցը կը խօսուբռտի մոռցուած սիրտիս՝
Մեռնողներուն ցած ձայնովը ժանգոտ,
Եւ կողկողազին :

Ու կը յիշեմ մանկութեան օրերս. և այդ բոլորը իս
կը տանի իմ մօրս քղանցքին մօտ,
Շուրջն իր գորովանքին:

Ձի կայ սրտի մը աւելի քաղցրօրէն վերացումի,
Երբ լուսնայուսէն շղարշեայ
Քերբուած մը կը ձիւնէ:
Սիրելիներուն, վա՛ղ մեռած, կարծես հոգին կը արամի
Լոյսի անբջուրեան մէջ, և կը ցոյցայ
Վերջին սէր մը արծարէ:

Լայու, լայու կարօտ մը ուրկէ կուրծքը կ'ուռի.
Այնքան սուրբ է ժամը. բայց հոգին
Կարծես կը փտորի անբջախոյս . . .
Մինչ ճպուռներուն ճրճուանքը, միօրինակ ու վայրի,
Ինձի զգայնութիւնը կուտայ, հեշտագի՛ն,
Թէ սիրտս է լուսնայոյս:

Յ Ո Ւ Ս Ա Խ Ա Բ Ո Ւ Թ Ի Կ Ն

Մինչև ե՞րբ քափառւիմ, ինչ ուզեցս չի գիտնայէն,
Գետեզերքներուն երկայնքը, ուր
Ծոյլերը կ'ընկողմանին՝
Դիտելով նաւակները կտարտած գոր ալիքները կը ձեւեն,
Փայտէ կամուրջներուն տակ ցած ու ծուռ,
Նաւակները, խարխուլ, և հին:

Մինչև ե՞րբ քափառւիմ, ամայի ճամբաներուն ծայրը և
Ճանիճներուն մօտ՝ ուր մայարիան
Կը հոտուրտամ ծաղիկն ինչպէս:

Այս անտառներուն մեջ, տարակոյսի մեծեան, ո՛վ իմ սեւ
Զանձոցքս, դուն ի՞նչպէս մինչև յախտեան
Պիտի երկիրագեալս :

. . . Գիտալարտ մը, որ հապճեպ կը փախչէր, ինձի
Նայեցա խրոխտարար ճամբուս վրան .

Եւ քանանայ մը խաջ

Հանեց իս տեսնելուն պէս, որպէս թէ մեղքն ըլլայի .

Եւ մատնող բարեկամներս կեղծաւոր չամչցան ,

Ու եկան ինձի ընդստ.աջ :

Խարոյներէն, որ կը դառնն կեանքին և խիղճին ,

Սիրունիներէն որ ճամբոյրով մը կը ստեն ,

Ինչքան դիւրապարզէս ,

Փառքին գերեւայներէն որ ետին կը կտօջին ,

Պեռք է, պեռք է փախչիմ, խիղճս ու ցաւերս շաղկեկէն

Պեռք է փախչիմ այսուհետեւ :

Այսօր լոյսի ծաղկեկումնջ մը նիւսելէն ցնծուն ,

Վաղն ալ սիրելի մը բաղելու համար ,

Եւ միշտ վատարնազդ ,

Ամեն օր տեսնելով սիրտին շինած պաշտոներուն

Փլլիլը, և նոզիին մեջ զգալով յար

Հպանցումներ չարարատս,

Մարդ քիչ քիչ կը մեռնի . . . : Վերջալոյսն ալ նոզին
կ'աւանդէ ,

Ու կ'իցնան տերեւները, և կարծես սարսուռ մ'է անտունի

Որ կը փըշրտի նոզիւց :

Օ, ամեն բան կը մեռնի այսօր, կարծես թէ :

Բայց, ո՛վ դատն ուշաբերում, կը մեռնի

Աշխարհ՝ իմ մեջս եւեր :

Լ Ի Ս Յ Ի "Ռ Ա Ր Ս Ո Տ Ի Ն",

Նուագածուներն երկրորդ Ռարստին կ'ածեն.

Հևուռեն մտիկ կ'ընեն :

Սիրտիս պատմութիւնն է, բերես, և արդեն

Ամեն նուագ յիշատակ մըն է որ յանկարծ

Հոգիին կը դառնայ,

Ետըր նին յոյգերով, խառնիխառն, նորարծարծ:

Սիրելի ձայներ, շատոնց բռած, որ կը խօսին

Հին բառեր փառաբուշ.

Եւ բացակայ հմայքներու նայուածքը սին

Որ չհրազուած անուրջներու պատանքին վրայ՝
Մաշած և սխտր բոյրի մը պէս՝
Հոգեվարքներուն կը քսուի և կը սարսուռայ :

Արցունքներ որ չեն երեւնար , երբեր ցամբած ,
Աչքերէն ներս յորդագեղ .
Ու կոտտանքը կեանքը ծաղրոյ վերբերուն միշտ բաց-
երջանիկ օրուան մը , առաջ , խիստ կարճատև ,
Բողկներն յախտնական .
Եւ անցեալին զգոյշ ոտնաքաղցներն , յամբ ու բերն :

Սիրուած հոգիներուն , սիրուած , բայց մոռցուած
չատ շուտ :

Ա՛ն , ի՛նչու այնքան շուտ ,
Սիրուած հոգիներուն երազը , այլևս անօգուտ ,
Կու գայ իմ հոգիիս մէջ նայիլ , բոլորովին նիւանդ ,
Եւ այ չի ճանչնար ան :
Ի՛նչու հոգիներն նիւանդ կ'ըլլան , սիրելին մանուսանդ :

Ռաբատին նիւն կը նստնի իր խազերուն գերավար .
Կը դողամ : Կարծես քե
Ծանր նիւանդ մը , և կամ աշունը կը քաղեն այսօր :

Խարուած սիրոյ անեծքի մը շեշտը կու գայ նոս .
Եւ այդ գործիներէն կ'եկէ
Բոլոր նաւաջանքներուն նամանուազը մտարտիրոս .

Լուին ու երկար նամրոյրներու նպումն և անցաւոր
Արշալոյսէ շուրքերուն ,
Եւ շիջամերձ կերտներու խոնջ յոյսին տանջանքն՝ որ
Թարբիջներու եզերքը կը նեճեճէ նեւաղէն :
. . . Բայց ատոնցմէ մի միայն
Թաւջուրակը կ'ըսէ սիրտիս զայտարմներն իրեն :

Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ի Ն

Զանձրոյրի օր մը, բանձր մառ.ախտոյ սիրտիս վրան,
Գառնօրէն զգուած այս կեանքէն՝
Այս կեանքէն պառնիկ պջրագեղ,
Զոր կը սիրենք քանզի նրապոյրն է խաբերայ,
Եւ շենք նաակնար՝ զի կը սիրենք մանաւանդ, —
Մտածկայ եկեղեցին մտայ :

Իրիկան մըն էր, ամպոս օրուան մը, ախտը և յոգնած,
Զանձրոյրի իրիկան մը ուր ցար կը գայարուի :
Ու եկեղեցին մարդ չի կար :

Քանի մը ջերմեռանդներ միայն, դժբախտներ անշուշտ,
Որոնց նոզին, ըտու եւ աղօթելու լոծար,
Մխիթարանք մը կը փնտռեր :

Աշագատարե ստունացորտ սինի մը կրքնեցալ :
Քանանայ մը կը մռլտար երկխոջածօրեն
Սուրբ խօսքերը նինսուրց :
Կին մը, սեւածիր բաշկինակով աչքերը խփած,
Իր մէջը բանտարկուած, կ'աղօթեր ու կուշար :
Ուրիշ մը կը նեղեր ժամգիրքը :

Անդին, անկին մը քաշուած, գոյգ մը երխտասարդ,
Առջիկ մը, ու իր սիրանարը, ըրելսս,
Քով քովի, մտիկ կ'ընէին :
Սեպանին մօտն ալ, ձկրանի մը, ճանրուն ծայրը
նստած,
Կը կրկնէր մեղմիւ քանանային խօսքերը սուրբ,
Եւ իրարու վրայ խաչ կը նաներ :

Բարձրաւոր իր խոտնէր կը ձխար ցուրտ ստանարին մեջ.
Հաւատքը նոզիներուն վրայ իր լոյսը կը ցանէր :
Հոն էր Աստուած . . . :

Ամենքնին ալ երջանիկ էին պահ մը, քանզի սփոխուած,
Եւ աղօթքը անոնց բուխ սիրտերը կ'ընէր
Բարի եւ նամակերացոյ :

Հոն, այդ ցաւատանջ նոզիներուն նամար, կըզգայի
Թէ միտիկ երազ մը կը ծաղկէր, յոյսի խորհուրդ մը,
Սրբազան կախարդանք :
Բայց ես, դողացի, որպէս թէ ստունամիք իջնէր
Չանձրացոյ նոզիս վրան . քանզի ոչինչ,
Ոչինչ կը նստկնար նոզիս նոն . . . :

ՄՏԱԼԼԿՈՒՄ

Կուզեմ նեռու վախճիչ ճանիճներու ժանրարոյրեն ,
եւ հոգիներու նեխումեն գազիք .
Հեռու , շատ նեռու ,
Քաղաքներու մխտրեն , և սիրտերեն որ վատտրեն ,
Երեկուան գորովները մոռցած , ու նենգալիք ,
Կը ստեն իրարու :

Ձեմ զխտր ինչու շուրջս ամեն բան կը խոժոռի ,
եւ ներշնչումներս աչքես դառնալաց
Կուրանան հին երգերս տղու :

Կ'ուզեմ փախչիլ՝ հողիս չի տարտուտիլ խաւարի ,
Եւ իբրեւ քեւ մենագար մշտանալամ՝
Նոյն իսկ ինքզինքես նեւու :

Կ'ուզեմ փախչիլ , չի գիտնարով ո՛ւր , յուսանաւորար ,
Փորորիկէն բռնուածի պէս , ինծի
Գեմ դառնացած մը՝ դեռ .
Իմ մեջս ապրելուս նամար պարան երկար ,
Գեպի անապակ գեղեցիկը , որպէսզի
Իմ ցաւս ալ դադրեր :

Գեպի աշխարհ մը , ուր ծաղիկը չի բառամիր ,
Ուր կիներ երբեք չի խարեր , երբեք ,
Ուր տեղ չիկայ չարերուն .
Գեպի երազ մը , յուսադորդ , ու ժպտալիք ,
Ուր ոչինչ կ'ընէ սիրաւ յուսարեկ ,
Գեպի ալտուր , դեպի նեւուն :

Հ Ո Ղ Մ Ա Ղ Ա Յ Ք Ը

Լաչն ուղիներուն ծալքը , լերան կողին վրան ,
Զաղացքը մեռած է .
Իր անիւր կտորսած ա՛լ չի դառնար .
Բարախելէ դադրած երջանիկ սիրտին նման ,
Որ մեռած է կարծես
Իր լքումին մեջ վշտանար :

Գիտութեան նորանոր գիտերը նրաշալի ,
Նիւրէն յաղքուած տարրեր ,
Զաղացական նունկ վտարեցին :

Ամայի , անօգուտ , այժմ՝ ւերակ մը ահրեփ ,
Լայն ուղիներուն ծաղրը ,
Չաղացքը կարծես կնախք մըն է նին :

Առաջ , երբոր սեզ նովն էր կեանքը անոր ,
Երջանիկ էր ջաղացքը :
Խեղճ անխ , երեսո ինկած , զուրկ սրաշապանե .
Հովր որ առաջ քեզի կեանք կու տար ամեն օր ,
Հովր նինա քու մահուանդ
Երկար սարսուռները կը նեզնե :

Ա Մ Ե Թ Ի Ս Ռ Ն Ե Ր

Այ ժամանակը ոչ է իմ սիրտիս վրան ,
Եւ ցուրտ կ'ընե նոգույս մեջ .
Ու կ'ըստպանեմ :
Երբ մարդ ալ ոչ յոյս ունի , և ոչ մեկ բան ,
Խոնջ կարդայեն կեանքին զիրքն էջառեջ .
Մինչեւ վրիպակ :

Երբ արցունքները մեր մեջն են , զեշ բնագոյներու պես ,
Եւ արդեն աչքերեն ներս կը նային
Տարակոյսն ու մահ :

Ու երբ խորշումներ ունի ճակատք , դեզառ.դեզ
Մտածումներու և ցուերու նին՝
Քունը ակօսացած :

Անցորդի մը պէս դեռ չի մեկնած , երբ ուշ է աչ ,
Սիրտին վրայ չարխնած դեռ .

Հուսկ շողն արևին ,

Երբ մտրդ կեանքին ճանքէն կը քայլ նաղածեալ ,
Երբ թէ նոյնավար ամպ մը վինէր
Երկինքէն փախստական .

Երբ , աւս՛ղ , կեանքը սորված , ու լստիրանալէն ,
Մանուան լոխարա կը նայի մտրդ

Գեւի խնդուքով մը .

Եւ սինիկ բլլալու ճիգին մեջ անբարտաւանօրէն
Եր մութ աջուրներուն անբարք
Կուրայ նեղնութիւնը .

Այ ի՛նչ նրապոյր ունի կեանքը , երջանկութեան
Ոչ խկ կրագով մը վաղանցիկ
Որ լուսալ տայ վաղուան :

Բայց թէ որ տակաւին կը սիրէ քիչ մը , ս՛րբան
Վերջապոյտ նորէն գեղեցիկ
Է սիրտին նամար . և ի՛նչ փոյր :

... Հեռուն , կ'երևակայեմ սիրուն տնակ մը և գոյգ
մ'ամուլ .

Բոյնը զարդարանք չունի , բայց իրենք
Երջանիկ են :

Եւ գմայցանքէս կուրամ , լաց մը բարի , բարի և խօյ,
Ինչպէս որ կուրանք դժբախտ երբ տեսնենք
Ուրիշը բարեբախտ :

Եւ քեզի խորնկով , քանզի ուշ չե՛ տակաւին
Յորբան սերդ սիրտս չի կրաներ ,

Կերագեմ բոյն

Մը՛ վերջին երագ՛ պարզ և անշուք բոյնովին ,

Զոր քու ջերմ նաւատրդ ու սեր

Կրնեն դրավտի նանգոյն :

Տարագիր դեռ նուկ չանցած , պիտի երագեմ ,
Կեանքէն խոնջ և լաջրուած երբեմնի
Բաներուն խորնէյն ,

Որ ըսես ինձի բոլոր չքուսած խօսքերը վսեմ
Սիրոյ մը լախանի ,
Եւ ըսես քե. դեռ ոչ չե. :

Քո նորը մատուրներդ , փափայլիչ և գրտա՝
Օրհնեալ ջուրին մեջ բարխուած
Խաչի մը պէս ,
Պիտի ճանչցնեն ինձի զգուանքներ անձանօր ,
Եւ քեզմով եւ մինչեւ անգամ Աստուած
Թեքես պիտի սիրեն :

Աչքերդ ամերիպէ , տգունածող ամերիպէ ,
Անբծութեան աստղեր պապղուն
Մութ սիրտերուն վրայ ,
Սուրբ բարբիջներեդ բորուելով նեղօնեակ՝
Հիանդ նոգուց մեջ պիտի նեղուն
Շիր ամերիպներ :

Գեռ չի գացած, ինչպէս անցորդ մը՝ սիրտես վիրաւոր,
Ու ճակտիս վրայ չարխնած դեռ.
Վերջին ծաղրն արեւին ,

Ո՞ն , ամերիպները բաց աչքերուդ՝ նոգուց խոր
Հոսկի՛ր , նայուածքներդ, ամերիպներ ,
Մինչեւ որ այդպէս մեռնիմ . . . :

ՎԵՐՁԻՆ ԽՍՍՔԵՐ

Երբևն , ուժարա՛վ՛ պայքարներուն ամբարևնն ,
Ուժարա՛վ և արխար ,
Կ'իցնամ թիկնարուխ մեջ յայն և նանգատաւեա ,
Կը բաղուխմ նոն կարծես ,
Ինչպէս դազաղի մը մեջ , և կամ անդունդի մը ,
Ուր իմ ձեռքովս այս սիրտը
Պիտի բաղեմ . . . :

Սենեակիս մրուրեանը մեջ , թե կ'առնեն յայնժամ
Մտածումներս ամեն ,

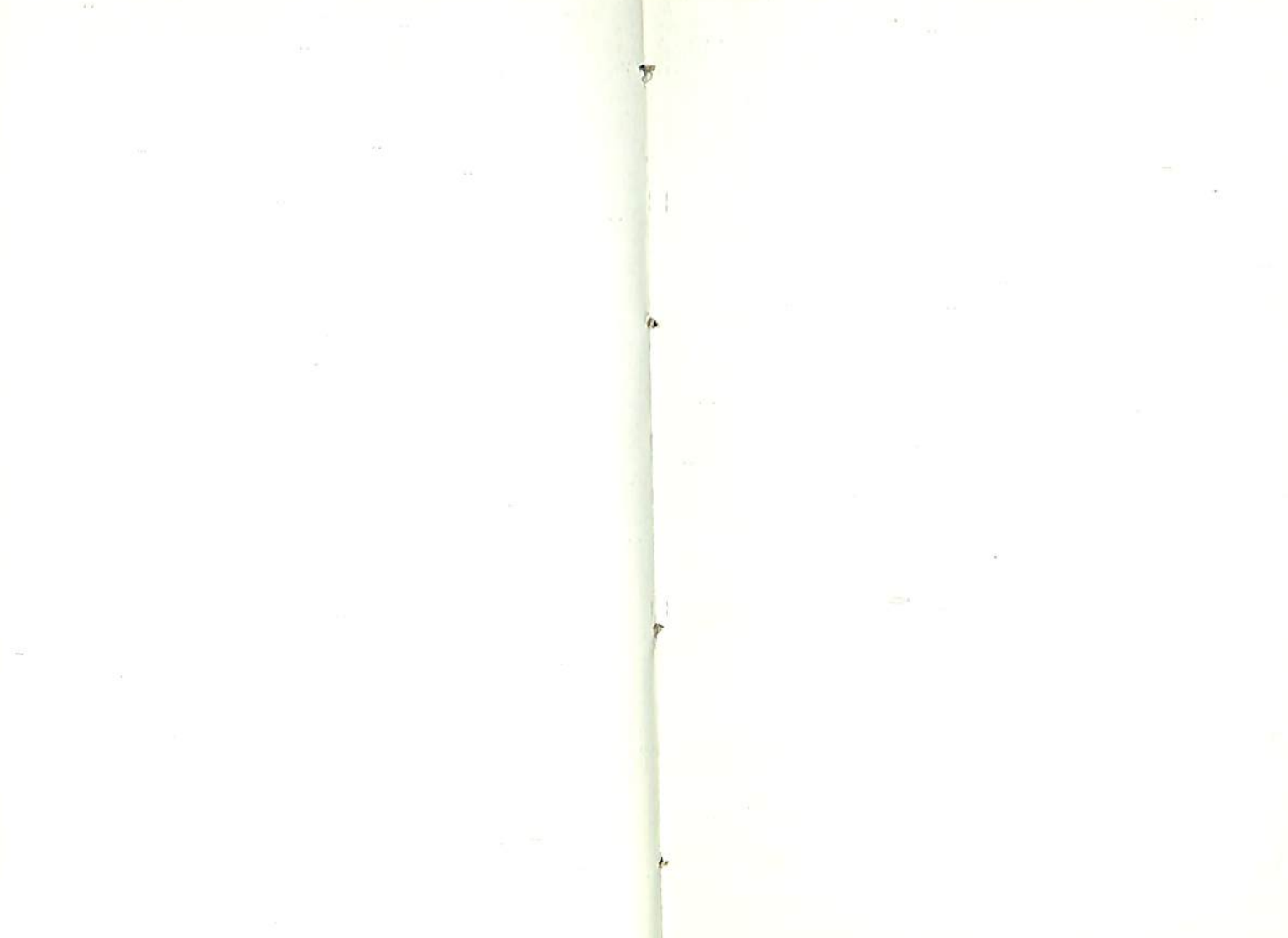
Հին յուշքերու երամը սգաւոր . . .
Եւ վաղուան յուսախարութեանց կամկածները նոր ,
Տարաամ, խոռոներամ ,
Այնքա՛ն չարախուժօրեն , այնքա՛ն չարագուժօրեն ,
Որ կուչամ . . . :

Աջքիս առջևեկն կ'անցնին , մութին մեջ յուսաշողշող ,
Գեղեցիկ դեմքերն անոնց
Ձոր սիրեցի , գոր պիտի ուզէի սիրել տակաւին ,
Սիրել մինչեւ յախտեան .
Ու յանկարծ կը լսեմ անոնց ձայներն այ յուսած՝
Որ պատրանքը կուտան ինձի բէ դեռ .
Կը սիրեմ . . . :

Ամբողջ աշխարհ մըն է որ կ'ազրիմ այդ բողբոջներուն ,
Կեանքիս քաղուածքն է որ կ'ընեմ ,
Տխո՛ւր նաշուեյարդարութիւնը՝
Յաղքանակներուն գոր չի տարինք , և ցաւերուն
Ձոր չամօքեցինք ,
Եւ երազներուն գոր բողբոջինք , յոյսերուն այ գացող
Որ չեն դառնար . . . :

Ո՛րքան աստուածներ մեռած են մեր սիրտերուն մեջ ,
Ո՛րքան արշալոյսներ
Եռնարարուած՝ այգուն սեմին վրայ արխնաբոյր ,
Ո՛րքան վերջալոյսներ այ խաջուած
Մեր նաւառքին առջև ,
Ու մեր աջուրներուն առջև քանի՛ տւերակներ ,
Եւ քանի՛ գո՛ներ . . . :

Օ՛ր այս յուրիւնը իս կ'անարեկէ անխոջօրեն ,
Օ՛ր այս մենտրիւնը
Իս կը նաւածե , յուսիտն և մենազար :
Բոյր բազինները ձեռքովս կտոր կտոր բնեկն վերջ ,
Բոյր բաժակները խմեցես վերջ ցմբուր ,
Ինչո՞ւ դեռ կ'ուշանայ այսպէս օրն . ի՞նչ կ'ըլլար երէ
Պան մը մեռնեի . . . :

Վ ր Ի Պ Ա Կ

<u>Էջ</u>	<u>Տող</u>	<u>Պարզալ</u>
32	5	ընդվզումին
57	3	մնացողներ
60	3	վիշտերս
67	4	շող
72	1	վ՛րքերն
75	3	կ'ողե/արին
80	5	են
121	1	մեղծ
128	6	Հոգեվարը
130	5	Նահատակներուն
137	7	բոյբերն
141	6	դագաղի
144	12	Հոգիները
176	7	վառ-քջ
240	6	Ու
269	1	տարօրինակ
270	2	քունին

Յուզակ

Կ Ե Ր Ո Ն Ն Ե Ր 7

I. Հ Ի Ն Հ Ն Ջ Ե Ա Կ Ն Ե Ր

Մեղեղի	13	Գեո. չի սիրած	39
Մանիշակը	15	Թունաւոր սեր	41
Վերջին իրձեր	17	Մտամբովում	43
Սէ՛ր քե... երազ	19	Ծաղկամանը	45
Շիջմունք	21	Ուրիշ սերեր	47
Կախարդանք	23	Հանդիպում	49
Յուշապակ	25	Աչքեր	51
Մի՛ վառեր	27	Սիրտը	53
Գլուխ-գործոցներ	29	Զլախտ	55
Փարոսը	31	Ինչ որ կ'անցնի	57
Խաչը	33	Լուսիսն	59
Մեռածը բլլալին	35	Ճարտեղ	61
Կաակածը	37		

II. Հ Ո Գ Ի Ի Ժ Ե Ս Թ Ե Ր

Կեանքի ճամբան	65	Ներում	71
Անճաւար	67	Կր տունջուին	73
Անձ.քր	69	Հսկող կանրեղը	75

Ձեռքեր	77
Սփինքս	79
Պիղձ և սուրբ սեր	81
Մերկուրեան վառքը	83
Արշիպեղայացոս	85
Սեպտեմբեր	87
Իրիկուան դեմ	89
Գեաղ	91
Առջկան մը սիրտը	93
Իրիկաններ	95
Պիտի ուզի	97
Գանրիլեն	99
Արբուհին	101
Յիշատակը	103

III - Ի Ր Ի Կ Ն Ա Մ Ո Ւ Տ Ի Ն

Իրիկամուտին	133
Հոգիս	135
Հալքի	137
Տերեւարափ	139
Թախծուրիներ	141
Վիլյանել	143
Տխուր երամշտուրին	147
Առանց սիրոյ	149
Գազաղի մը սուջեւ	151
Սրկին	153

Մեկնումներ	105
Մասուննա	107
Խոհալը	109
Փրօրոցը	111
Մ'ա՛յր	113
Ընդվզում	115
Իր գաւակը	117
Անցեալին յաճախանքը	119
Ինկած կիներ	121
Մ'ուրացիկը կ'երգէ	123
Միմոսը	125
Բժիշկը	127
Ջատիկ	129

Ինչ որ կը սիրեմ	155
Մուրք կոխեց	159
Երազի պէս	161
Ջիւն	163
Բանաստեղծի սեր	165
Ալիքները	167
Բանտիս աղաւնին	169
Մի գույք	171
Արբշուանք	173
Սերն ու բարիքը	175

Կը ճանչնա՞ս երկիրն	177
Մատնիները	179
Ի՛նչ անուշ է	181
Էտրվիտս	183
Սիրոյ վերջը	185

Սիրոյ կասկածը	187
Յուշատարի մը նա- մար	189
Կը սպասեմ	191

IV. Ճ Ա Ն Բ Ո Ւ Ն Ե Ջ Ե Ր Ք Ը

Ուշեւորը	195
Չմեռը կ'իջնայ սիրտիս	197
Գեշ բնագոյներ	199
Ո՛վ կին	201
Լեյակները	203
Երբ՛ր	205
Նախրում	207
Ի վառս զեղեցկին	209
Իմ ձեր և նիւանդ հօրս	213
Արձագանգը	215
Երկու սատղեր	217
Սիրականիս անուր	219
Տարագրին տրտունջը	221
Վախս	223

Ուրացում	225
Բանտիս խորեն	227
Բանտարկեալի խոռովք	231
Գեղեցկին կրօնքը	233
Գաշտի ծաղիկներ	235
Ջգայնուրիներ	237
Աշուն	239
Հատնում	241
Ուրուագրում	243
Միս գո՛ները	245
Խենդը	249
Մարապեաներ	251
Մեղաւորունին	255

V. Տ Ա Ռ Ա Պ Ա Ն Ք Ի Ն Յ Ա Ղ Յ Ա Ն Ա Կ Ը

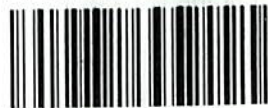
Սօնատ	259
Ունայնուրիս	261

Անաւասիկ	265
Մեռած հոգիներ	269

Համակերպություն	271	Նկեղեցին	291
Վաղը	275	Մտադրում	295
Զաներու ոգեվարքը	277	Հոյմադացքը	297
Լուսնի լոյսով	281	Ամերիսդներ	299
Յուսախարություն	283	Վերջին խօսքեր	305
Լիսբի «Ռարստին»	287	Վրիպակ	311

200

« Ազգային գրադարան

NL0065953

4/358

Կեղրոնատեղի՝
ՊԱԼԵՆՑ ԳՐԱՏՈՒՆ
Կ. Պօլիս